

Uniwersytet Rzeszowski
ur.edu.pl

Gazeta Uniwersytecka

nr 1 (111) _____
Styczeń / Luty 2020
ISSN 1642-6797

Temat numeru

20-lecie utworzenia Instytutu Archeologii UR

Z życia uczelni

Profesura w Kolegium Nauk Medycznych

Do poczytania

Język jako wartość

Kultura i sztuka

ZakaMarki wyobraźni

Uniwersytet Rzeszowski
ur.edu.pl

Wszelkie prawa zastrzeżone.

ISSN 1642–6797

Druk: ZIMOWIT

Adres Redakcji:
35-959 Rzeszów,
al. Rejtana 16c,
tel. 17 872 10 26
gazetaur@ur.edu.pl

Redakcja

Maciej Ulita
Wioletta Wrona
Aleksandra Kułak
Katarzyna Wojnar

Projekt okładki i layoutu

Kamil Skrzypiec

Nakład: 800 szt.

4 Z Nowym Rokiem

Z życia uczelni

5 Z obrad Senatu

6 Pracownicy Uniwersytetu Rzeszowskiego w Polskiej Akademii Nauk

8 Uniwersytet Rzeszowski na Polskiej Mapie Infrastruktury Badawczej

9 Wręczenie Dyplomów Uznania Rektora

10 8 stypendiów Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego dla studentów UR

Nominacje

14 Nowy profesor w Kolegium Nauk Medycznych

16 Prorektor ds. Kolegium Nauk Humanistycznych otrzymał nominację profesorską

18 Profesor Andrzej Pelisiak

20 Habilitacje

Do poczytania

21 Przyjaźń w ujęciu filozoficznym

23 Język jako wartość

25 Wydawnictwo UR poleca

Konferencje i seminaria

26 Syberia dawniej i dzisiaj

28 20-lecie utworzenia Instytutu Archeologii Uniwersytetu Rzeszowskiego

Kultura i sztuka

32 ZakaMarki wyobraźni

Wydarzenia

35 Mikołajki 2019

36 Nagrody dla młodych artystów wręczone na Uniwersytecie Rzeszowskim

38 IX edycja pokazów podróżniczych „Globtroter”

40 Noc Biologów z wystawą interaktywną „Eksploratorium”

41 Koncert kolęd pracowników i studentów Uniwersytetu Rzeszowskiego

Varia

42 VII Noworoczny Wyjazd Narciarsko-Snowboardowo-Turystyczny Uniwersytetu Rzeszowskiego i Stowarzyszenia Studentów i Absolwentów UR oraz ich rodzin

Studencki uniwersytet

44 Moskwa znana i nieznaną

Na sportowo

47 Świąteczne Zawody Pływackie Uniwersytetu Rzeszowskiego

48 IX Memoriał im. Dominika Jakubowskiego

49 VIII Międzuczelniany Świąteczny Turniej Szachowy w Uniwersytecie Rzeszowskim

Gazetę Uniwersytecką wydaje Uniwersytet Rzeszowski za zgodą Rektora.

Autorzy tekstów i współpracownicy nie otrzymują honorariów za publikacje.

Zastrzegamy sobie prawo skracania, adiustacji tekstów i zmiany tytułów.

Z Nowym Rokiem

Maciej Ulita

Śniegu nie ma, zima obchodzi się z nami łagodnie, ale nie dajmy się zwieść. Być może jest inaczej, co budzi różnicowane emocje, ale to zupełnie nie znaczy, że będzie jak zawsze. Cała sztuczka polega na tym, żeby niezależnie od tego, co może nam się wydawać, utrzymywać się w gotowości. Żeby nie okazało się, że – jak będący przedmiotem stałych żartów drogowcy – zostaniemy zaskoczeni.

Funkcjonujemy w rzeczywistości, która, podobnie jak pogoda, jest dość nieprzewidywalna. Nie wiemy, co przyniesie jutro. Można oczywiście kontestować ten stan rzeczy i czekać, ale zdaje się, że takie „zachowawcze” podejście z pogranicza fatalizmu, podobnie jak bezrefleksyjny konformizm, nie licują z uniwersyteckim duchem.

Jako przedstawiciele społeczności akademickiej powinniśmy tworzyć, a nie biernie percypować. Nie chodzi rów-

nież (nikogo nie obrażając) o sztukę dla sztuki, ale o działanie kreatywne i projąkościowe. Działanie twórcze i zapobiegawcze, żeby (trzymając się drogowo-pogodowej nomenklatury) śliskie zostało posypane, a zamrożone rozmrożone.

Nawiązując do jednego z Filozofów, Nowy Rok to potencja, która sama nie przerodzi się w akt. Musimy wspierać zmiany, które są naszym udziałem, po to, żeby słońce świeciło dla nas niezależnie od klimatu.

Rzeczywistość ma to do siebie, że jest, jaka jest i trudno poddaje się zmianie. Co nie znaczy, że nie miał racji ten, kto twierdził, że jeśli chcesz zmian, zacznij od siebie. Musimy się zmieniać i adaptować, co dla przedstawicieli naszego gatunku nie jest trudne. Jako że Nowy Rok to czas refleksji i postanowień... tego właśnie Państwu życzę.

Rektorzy Uniwersytetu Rzeszowskiego podczas obrad Senatu

Fot. M. Święcicki

Z obrad Senatu

Marzena Czyż-Karnas

Ostatnie przedświąteczne posiedzenie Senatu odbyło się 19 grudnia 2019 r. Rozpoczęło się od wręczenia indywidualnych decyzji Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego potwierdzających przyznanie stypendium dla wybitnych młodych naukowców – Karolinie Pyci i Annie Rudyk oraz przywitania nowych członków Senatu – przedstawiciele studentów wyłonionych w procesie wyborczym.

Zaproszony na posiedzenie architekt – Maciej Trybus dokonał prezentacji rozbudowy, nadbudowy i modernizacji budynku A1 (część B).

Pozytywnie uchwalono zmiany w regulaminie wynagradzania pracowników Uniwersytetu Rzeszowskiego oraz regulaminie przeprowadzania czynności w postępowaniach w sprawie nadania stopnia doktora i doktora habilitowanego prowadzonych na Uniwersytecie Rzeszowskim.

Na wniosek kwestor UR przyjęto korektę planu rzeczowo-finansowego na 2019 r.

Senat przyjął także uchwałę określającą zasady i tryb rekrutacji do Szkoły Doktorskiej na rok akademicki 2020/2021 oraz związaną z ustaleniem programu kształcenia w roku akademickim 2020/2021 w Szkole Doktorskiej UR.

Jednomyślnie zatwierdzono zmiany w uchwale, w sprawie warunków, trybu oraz terminów rozpoczęcia i zakończenia rekrutacji dla poszczególnych kierunków studiów wyższych w roku akademickim 2020/2021, a także w uchwale nr 460/06/2019 oraz 483/09/2019 Senatu UR w sprawie ustalenia programów studiów.

Zgromadzeni na posiedzeniu zatwierdzili ponadto programy i efekty uczenia się dla studiów podyplomowych: *spółdzielczość mieszkaniowa – aspekty ekonomiczno-organizacyjne oraz prawne*, a także dokonali zmian w programie studiów dla kierunku *inżynieria bezpieczeństwa*, studia pierwszego stopnia, w cyklu kształcenia rozpoczynającym się od roku 2018/2019.

W strukturze Kolegium Nauk Humanistycznych, decyzją Senatu, przyjęto uchwałę w sprawie utworzenia Centrum Polonijnego.

Zmieniono także skład osobowy Komisji ds. Kształcenia oraz pierwszej Rady UR.

Po zakończeniu obrad JM Rektor prof. dr hab. Sylwester Czopek złożył wszystkim życzenia świąteczne. Następnie zebrani uroczystie połamali się opłatkiem.

***

Pierwsze posiedzenie w 2020 roku, a tym samym 35 w trwającej kadencji odbyło się 30 stycznia. Rozpoczęło się miłym akcentem – od wręczenia ośmiorgu studentom Uniwersytetu Rzeszowskiego dyplomów potwierdzających przyznanie stypendium Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego za znaczące osiągnięcia w roku akademickim 2019/2020. W gronie laureatów znaleźli się studenci kierunków:

- *biotechnologia* – Żaneta Chełmniak, Magdalena Cupryś, Joanna Frączek;
- *technologia żywności i żywienie człowieka* – Karolina Ewa Mroczek;
- *mechatronika* – Karol Nawrot, Grzegorz Henryk Pado;
- *bezpieczeństwo wewnętrzne* – Patrycja Oleś, Karolina Przewoźnik.

Kolejnym miłym akcentem było przywitanie w gronie uczestników posiedzenia Senatu nowej przewodniczącej Samorządu Studentów Uniwersytetu Rzeszowskiego p. Kingi Kruczek.

W głosowaniu tajnym pozytywnie zaopiniowano dwa wnioski o przyznanie statusu profesora wizytującego Uniwersytetu Rzeszowskiego – jeden z Kolegium Nauk Medycznych, drugi z Kolegium Nauk Przyrodniczych.

Pod głosowanie, na wniosek Komisji Wyborczej UR oraz senackiej Komisji Statutowej, poddano projekt zmian w Regulaminie wyborczym Uniwersytetu Rzeszowskiego oraz w składzie Komisji Wyborczej UR.

Ponadto zatwierdzono uchwałę w sprawie barw Kolegiów oraz jednogłośnie dokonano zmian w korekcie planu rzeczowo-finansowego na rok 2019 (zatwierdzonej na grudniowym posiedzeniu Senatu) oraz w programie studiów dla kierunku wychowanie fizyczne (studia stacjonarne i niestacjonarne drugiego stopnia o profilu ogólnoakademickim).

Zgromadzeni na posiedzeniu, po wcześniejszym uzyskaniu pozytywnej opinii senackiej Komisji ds. Nauki, uchwalili obowiązujące w Uczelni Regulaminy: Ceremoniału Akademickiego Uniwersytetu Rzeszowskiego, nadawania tytułu Profesora Honorowego Uniwersytetu Rzeszowskiego, przyznawania Medalu Uniwersytetu Rzeszowskiego, zatrudniania i wynagradzania pracowników Dwujęzycznego Liceum Uniwersyteckiego im. Stanisława Barańczaka w Rzeszowie, zarządzania prawami autorskimi, prawami pokrewnymi i prawami własności przemysłowej oraz zasad komercjalizacji, a także samego Uniwersyteckiego Centrum Transferu Technologii.

Na koniec, Prof. dr hab. Marek Koziorowski – pełnomocnik rektora ds. badań naukowych, dokonał analizy pozycji polskich uczelni wyższych (w tym także Uniwersytetu Rzeszowskiego) w rankingach światowych – stan na rok 2019.

Pracownicy Uniwersytetu Rzeszowskiego w Polskiej Akademii Nauk

dr hab. Magdalena Rabizo-Birek, prof. UR członkiem Komitetu Nauk o Literaturze PAN

Dr hab. Magdalena Rabizo-Birek, prof. UR z Instytutu Polonistyki i Dziennikarstwa w Kolegium Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Rzeszowskiego została powołana w skład Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej Akademii Nauk na kadencję 2020–2023.

Magdalena Rabizo-Birek

Dr hab., prof. UR; nauki humanistyczne, literaturoznawstwo. Absolwentka kulturoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego (1987); doktorat na Wydziale Filologicznym WSP w Rzeszowie (2000), habili-

tacja w IBL PAN w Warszawie (2013). Od 1989 pracuje w Instytucie Filologii Polskiej; w l. 1989–2000 jako asystent, następnie adiunkt (2000–2013) i (od 2013) prof. nadzw. w Zakładzie Literatury Polskiej XX Wieku. W l. 2002–2006 była zatrudniona także w WSLiZ w Rzeszowie. Odbyła staże naukowe na UJ (1997–2008) i PAN (2006–2007). Należy do Rady Naukowej rocznika „Prace Literaturoznawcze” IFP Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego oraz rocznika Instytutu Wydziału Sztuki UR „Warstwy”. Od 1991 w redakcji, a od 1998 redaktor naczelna ogólnopolskiego kwartalnika literacko-artystycznego „Fraza” (pod jej redakcją wydano 86 numerów pisma; w latach 2015–2019 na liście B MNiSW). Autorka dwóch monografii: *Między mitem a historią. Twórczość literacka Włodzimierza Odojewskiego* (2002) i *Romantyczni i nowocześni. Formy obecności romantyzmu w polskiej literaturze współczesnej* (2012), dwóch książek z krytyki sztuki, około stu artykułów naukowych, wielu tekstów krytycznych, redaktorka i współredaktorka ośmiu monografii zbiorowych (m.in. pierwszych monografii o pisarstwie Olgi Tokarczuk, Andrzeja Stasiuka i Tomasza Różyckiego), sześciu tomów prac z dziedziny krytyki sztuki (m.in. czterech tomów *Sztuki Podkarpacia*, Rzeszów 2011–2015) oraz redaktor tomów poezji, prozy i esejów. Organizatorka i współorganizatorka czterech ogólnopolskich konferencji naukowych i czterech sympozjów uczelnianych. Promotor jednego doktoratu, czterdziestu

prac magisterskich, trzydziestu prac licencjackich. Należy do Stowarzyszenia Literacko-Artystycznego „Fraza” w Rzeszowie, Stowarzyszenia Literackiego im. K. K. Baczyńskiego w Łodzi, Podkarpackiego Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych, Stowarzyszenia Góry Babel w Nowej Rudzie. W latach 2017–2018 zasiadała w kapitule Nagrody Literackiej im. Juliana Tuwima w Łodzi. Jest laureatką Nagrody Fundacji Turzańskich (Toronto 2004).

prof. dr hab. Agnieszka Pawłowska członkiem Komitetu Nauk Politycznych PAN

Prof. dr hab. Agnieszka Pawłowska, dyrektor Instytutu Nauk o Polityce Uniwersytetu Rzeszowskiego, została wybrana do Komitetu Nauk Politycznych Polskiej Akademii Nauk w kadencji 2020–2023.

Agnieszka Pawłowska jest profesorem nauk społecznych. Jej zainteresowania naukowe koncentrują się wokół zagadnień związanych z samorządem terytorialnym w ujęciu

porównawczym, rozwojem lokalnym i regionalnym oraz governance. Jest autorką, współautorką oraz redaktorką i współredaktorką ponad 150 publikacji naukowych, m.in. 4 monografii autorskich, 6 monografii pod redakcją lub współredagowanych, a także ponad 80 artykułów autorskich i współautorskich. Książka prof. Pawłowskiej pt. *Samorząd terytorialny w Stanach Zjednoczonych Ameryki* została nagrodzona w Konkursie im. profesora Jana Baszkiewicza za najlepszą monografię naukową z zakresu nauk o polityce wydaną w 2016 r. Prof. Pawłowska była stypendystką Fundacji Fulbrighta i Fundacji Kościuszkowskiej, a także Research Support Scheme, Uniwersytetu Europy Środkowej w Pradze. Odbyła staże naukowe w University of California, Irvine oraz Arizona State University. Od września 2012 r. kieruje Instytutem Nauk o Polityce UR.

dr hab. Stanisław Domoradzki, prof. UR członkiem Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN

Dr hab. Stanisław Domoradzki, prof. UR, pracownik Zakładu Historii Histo-

riografii i Metodologii Historii Instytutu Historii UR został wybrany na kolejną kadencję do Komitetu Historii Nauki i Techniki Polskiej Akademii Nauk.

Stanisław Domoradzki

Dr hab., prof. nadzw., nauki humanistyczne w zakresie historii, historia matematyki. Studia – matematyka UJ (1982). Doktorat (z wyróżnieniem, WSP w Krakowie, 1995), habilitacja (Instytut Historii Nauki PAN, 2012). Od 1985 w WSP w Rzeszowie, od 2001 w UR. Zajmuje się historią matematyki i dydaktyką matematyki, autor prawie 140 artykułów z tego zakresu, rozdziałów w monografiach, skryptów z zakresu nauczania matematyki. Współred. *Słownika biograficznego matematyków polskich* (2003). W l. 1997–1999 kierował projektem KBN: *Matematyka polska w XIX i na początku XX wieku*. W l. 2012 był wykonawcą w grantie NCN, *Słownik polskich odkrywców, wynalazców i pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki* (4-tomowe wyd. *Słownika...*, IHN PAN, IPN, 2015). Jest współorganizatorem cyklu międzynarodowych konferencji nt. percepcji nauk matematyczno-przyrodniczych w Europie Środkowo-Wschodniej (Kraków 2013, 2015); czł. Executive Editors 2 tomów „Technical Transactions” poświęconych historii matematyki i nauk przyrodniczych (2014, 2015). Kierownik Laboratorium Zagadnień Społeczeństwa Informacyjnego w CiITWT-P na Wydziale M-P UR. Członek Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN (2012–2015 i 2015–2018), Komisji Historii Nauki PAU, przew. Komisji Historii Oddziału Krakowskiego PTM. Współpracuje z ośrodkami naukowymi w Austrii, Czechach, Rosji, na Litwie i Ukrainie. Recenzent w wielu czasopiśmie krajowych i zagranicznych. Od 2015 red. nac. VI serii Roczników PTN „Antiquitates Mathematicae”.

Redakcja

Uniwersytet Rzeszowski na Polskiej Mapie Infrastruktury Badawczej

14 stycznia 2020 r. Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego zatwierdził listę projektów, które otrzymają dofinansowanie w ramach Polskiej Mapy Infrastruktury Badawczej. Na liście strategicznych infrastruktur badawczych znalazł się Uniwersytet Rzeszowski z przygotowanym przez prof. dra hab. Pawła Grata projektem – „Europejskie Interdyscyplinarne Centrum Badań nad Konwergencją Kulturową Pogranicza”

„To bardzo ważne wydarzenie dla naszego Uniwersytetu. Cieszę się, że dostrzeżono potencjał naukowy Uniwersytetu Rzeszowskiego. Nasz projekt jest w założeniu działaniem interdyscyplinarnym uwzględniającym zapotrzebowanie przedstawicieli nauk humanistycznych i społecznych” – mówi prof. dr hab. Sylwester Czopek, rektor Uniwersytetu Rzeszowskiego.

„Sukces naszego Uniwersytetu jest tym większy, że badania naukowe to nie tylko infrastruktura, ale również, a raczej przede wszystkim, ludzie. Sprzęt bez obsługujących go ludzi to tylko bezmyślne narzędzie – bezmyślne, ale niezbędne. Rozwój wymaga obu tych elementów” – dodał prof. S. Czopek.

Jak mówi prof. Paweł Grata: „konceptja naukowo-techniczna **Europejskiego**

Interdyscyplinarnego Centrum Badań nad Konwergencją Kulturową Pogranicza zakłada wykorzystanie już istniejącej infrastruktury badawczej Uniwersytetu Rzeszowskiego, następnie jej doposażenie, docelowo zaś wybudowanie w latach 2023–2025 nowego obiektu o powierzchni 2,5 tys. metrów kw., w którym ześrodkowana zostanie działalność Centrum. Zamierzenia naukowe związane z Europejskim Interdyscyplinarnym Centrum Badań nad Konwergencją Kulturową Pogranicza obejmują badania naukowe nad stosunkami kulturowymi terenów pogranicznych współczesnej Polski, Ukrainy, Słowacji, a szerzej Pasa Karpat, będących od pradziejów miejscem przenikania się kultur, współcześnie zaś stanowiący rozdzielony granicą Unii Europejskiej obszar współwystępowania mających często wspólną przeszłość narodów”.

„Celem zainicjowanych wiele lat temu w Uniwersytecie Rzeszowskim badań – dodaje prof. Paweł Grata – będzie wieloaspektowa i całościowa ochrona dziedzictwa kulturowego obszaru położonego między Krakowem a Kijowem. Obejmą one kulturowe dziedzictwo archeologiczne pradziejów i średniowiecza, współzycie kultur, wyznań i narodów w czasach nowożytnych oraz najnowszych, jak też współczesne procesy społeczne zachodzące na będących przedmiotem dociekań naukowych terenach ze szczególnym uwzględnieniem procesów konwergencji kultur i społeczeństw w różnych skalach wyzwań cywilizacyjnych badanego obszaru. W ramach tak sformułowanego zakresu badań uczestniczyć w nich będą przedstawiciele wielu dyscyplin naukowych (m.in. archeolodzy, filozofowie, historycy, badacze kultury i mediów, językoznawcy, literaturoznawcy, politolodzy oraz socjologowie), a badania prowadzone będą we współpracy z ośrodkami naukowymi z Polski, Ukrainy, Słowacji, Czech, Węgier, Austrii, Słowenii, Rumunii oraz Niemiec”.

Na Polskiej Mapie Infrastruktury Badawczej znalazło się 70 infrastruktur, z tego 65 na podstawie pozytywnej rekomendacji właściwego zespołu doradczego oraz 5 wyłącznie w związku z istniejącymi zobowiązaniami międzynarodowymi rządu Rzeczypospolitej Polskiej. Infrastruktury zostały podzielone, wzorem klasyfikacji stosowanej przez Europejskie Forum Strategii ds. Infrastruktur Badawczych, według sześciu obszarów badań. Warto dodać, że w ramach kategorii „Nauki społeczne i humanistyczne” wskazano 6 projektów, a Uniwersytet Rzeszowski znalazł się w zestawieniu jako jedyny z tzw. młodych uniwersytetów.

Wręczenie Dyplomów Uznania Rektora

10 grudnia 2019 roku odbyło się uroczyste wręczenie Dyplomów Uznania Rektora. Dyplomy zostały przyznane absolwentom Uniwersytetu Rzeszowskiego, którzy spełnili warunki § 48 ust. 2 Regulaminu studiów wyższych, tj.:

- uzyskali średnią arytmetyczną ocen z egzaminów oraz przedmiotów kończących się zaliczeniem na ocenę – nie niższą niż 4,8;
- uzyskali z pracy dyplomowej ocenę bardzo dobry;
- uzyskali z egzaminu dyplomowego ocenę bardzo dobry;
- ukończyli studia w terminie określonym planem studiów;
- wyróżniali się osiągnięciami naukowymi lub inną aktywnością naukową;
- wykazywali się różnego rodzaju aktywnością społeczną lub akademicką;
- wzorowo wypełniali obowiązki wynikające ze złożonego ślubowania.

Absolwenci Uniwersytetu Rzeszowskiego, uhonorowani Dyplomami Uznania, w trakcie studiów rzetelnie wywiązywali się ze swoich zadań na Uczelni, a także z obowiązków wynikających ze złożonego ślubowania. Wytrwale dążyli do zdobywania wiedzy i rozwoju osobowości, całym swym postępowaniem dbali o godność i honor studenta Uniwersytetu Rzeszowskiego oraz angażowali się w różnego rodzaju działalność społeczną, akademicką i naukową.

Dyplomy Uznania Rektora otrzymali:

Wydział Prawa i Administracji

– Sebastian Czechowicz – prawo

Wydział Socjologiczno-Historyczny

– Bartłomiej Krzych – filozofia

Wydział Biologiczno-Rolniczy

– Ewelina Samborska – technologia żywności i żywienia człowieka

Wydział Wychowania Fizycznego

– Patryk Niewczas-Czarny – wychowanie fizyczne

Wydział Filologiczny:

– Marta Dyrkacz – dziennikarstwo i komunikacja społeczna,

– Aleksandra Kułak – dziennikarstwo i komunikacja społeczna,

– Oskar Mosior – filologia angielska,

- Anna Mucha – filologia polska,
- Brygida Nowak – filologia polska,
- Milena Pelc – filologia polska,
- Joanna Rymarska – filologia germańska,
- Ewelina Traciak – filologia angielska,
- Magdalena Zabelna – filologia polska.

Wydział Matematyczno-Przyrodniczy:

- Michał Kaczor – fizyka,
- Marcin Mrukowicz – informatyka,
- Aleksandra Rzczyca – matematyka,
- Jaromir Sarzyński – informatyka.

Serdeczne gratulacje.

Redakcja

Fot. M. Świącicki

---

8 stypendiów Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego dla studentów UR

Jest nam bardzo miło poinformować, że ośmioro studentów Uniwersytetu Rzeszowskiego otrzymało stypendium MNiSW za znaczące osiągnięcia w roku akademickim 2019/2020. To ważna informacja nie tylko dla społeczności akademickiej, ale również dla kandydatów, szczególnie że wysokość stypendium Ministra została podniesiona do kwoty 17 000 zł.

Lista stypendystów:

- Żaneta Chełminiak – biotechnologia
- Magdalena Cupryś – biotechnologia
- Joanna Frączek – biotechnologia
- Karolina Ewa Mroczek – technologia żywności i żywienie człowieka
- Karol Nawrot – mechatronika
- Patrycja Oleś – bezpieczeństwo wewnętrzne
- Grzegorz Henryk Pado – mechatronika
- Karolina Przewoźnik – bezpieczeństwo wewnętrzne

Sukcesy naszych studentów cieszą i pozwalają spokojnie patrzeć w przyszłość. Jest to znak, że realizowana polityka jakościowa przynosi efekty. Jesteśmy przekonani, że w każdym kolejnym roku akademickim liczba wyróżnionych będzie rosła. Gratulujemy stypendystom i życzymy dalszych sukcesów.

Redakcja

Nowy profesor w Kolegium Nauk Medycznych

6 listopada 2019 r. dr hab. Maciej Machaczka prof. UR odebrał z rąk prezydenta RP Andrzeja Dudy nominację na profesora nauk medycznych.

Prof. Maciej Machaczka jest lekarzem, posiada specjalizacje z chorób wewnętrznych i hematologii, przez wiele lat zajmował się przeszczepianiem szpiku kostnego w Krakowie i Sztokholmie. Od 2013 r. jest zatrudniony w Wydziale Medycznym Uniwersytetu Rzeszowskiego jako profesor nadzwyczajny. Od 2017 r. kieruje Zakładem Patofizjologii Człowieka na Wydziale Medycznym, a obecnie w Kolegium Nauk Medycznych Uniwersytetu Rzeszowskiego. Profesor jest senatorem UR w kadencji na lata 2017–2020 oraz przewodniczącym senackiej Komisji ds. Nauki.

Absolwent Wydziału Lekarskiego Collegium Medicum Uniwersytetu Jagielloń-

skiego w Krakowie. Również w Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego uzyskał w 2000 r. stopień doktora nauk medycznych na podstawie rozprawy doktorskiej *Badania nad ekspresją glikoproteiny-P u chorych z ostrą białaczką szpikową*, a następnie w 2013 r. stopień naukowy doktora habilitowanego nauk medycznych na podstawie cyklu publikacji pt. *Genetyczna i nabyta limfohistiocytoza hemofagocytarna u dorosłych*.

17 kwietnia 2019 r. postanowieniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej dr. Andrzeja Dudy dr hab. Maciej Machaczka otrzymał tytuł naukowy profesora nauk medycznych. Jednostką akademicką prowadzącą postępowanie o nadanie tytułu profesora był Uniwersytet Jagielloń-

ski, Collegium Medicum w Krakowie, a recenzentami osiągnięć naukowych kandydata byli prof. dr hab. Jadwiga Dwilewicz-Trojaczek (Warszawski Uniwersytet Medyczny), prof. dr hab. Dariusz Wołowicz (Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu), prof. dr hab. Jacek Wachowiak (Uniwersytet Medyczny w Poznaniu), prof. dr hab. Janusz Kłoczko (Uniwersytet Medyczny w Białymstoku) oraz prof. dr hab. Krzysztof Giannopoulos (Uniwersytet Medyczny w Lublinie).

Z uwagi na specyfikę swego zawodu prof. Maciej Machaczka od wielu lat łączy pracę naukową z pracą kliniczną lekarza w szpitalu. W latach 1993–1995 odbył staż podyplomowy w Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym

im. Ludwika Rydygiera w Krakowie, a w latach 1995–1996 pracował jako młodszy asystent na Oddziale Chorób Wewnętrznych Szpitala Specjalistycznego OO. Bonifratrów w Krakowie. Od 1996 do 2001 r. był zatrudniony jako asystent naukowo-dydaktyczny w Katedrze i Klinice Hematologii Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, gdzie kolejno uzyskał w 1997 r. pierwszy i w 2001 r. drugi stopień specjalizacji z chorób wewnętrznych. W 1999 r. przebywał na półrocznym stażu jako Visiting Physician we Fred Hutchinson Cancer Research Center w Seattle w USA, gdzie poznał najnowsze osiągnięcia w zakresie alogenicznych i autologicznych przeszczepów szpiku kostnego, które następnie wdrażał wraz z zespołem

Kliniki Hematologii Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. W 2000 r. odbył staż naukowy w Klinice Hematologii Uniwersytetu w Salamance w Hiszpanii.

Od kwietnia 2002 r. pracuje w Szwecji, gdzie w latach 2002–2004 był zatrudniony w Klinice Chorób Wewnętrznych Szpitala Kullbergska w Katrineholm, początkowo jako asystent, a od 2003 r. jako starszy asystent. W latach 2004–2007 został ordynatorem na Oddziale Hematologii Kliniki Chorób Wewnętrznych Szpitala w Varberg. W 2005 r. uzyskał specjalizację z hematologii. W latach 2008–2018 pracował jako ordynator w Centrum Hematologicznym Szpitala Uniwersyteckiego Karolinska Huddinge oraz jako Senior Researcher w Karolinska Institutet w Sztokholmie. W czasie pracy w Szwecji profesor utrzymywał żywe kontakty naukowe z macierzystą Alma Mater, gdzie wygłaszał wykłady, prowadził współpracę naukową z Katedrą Hematologii UJ CM, Katedrą Patomorfologii UJ CM oraz II Katedrą Chorób Wewnętrznych UJ CM, a w okresie 2014–2016 przez 2 lata był profesorem wizytującym w Uniwersytecie Jagiellońskim Collegium Medicum na Wydziale Nauk o Zdrowiu.

W latach 2015–2017 przez okres 16 miesięcy był Kierownikiem Kliniki Hematologii Klinicznego Szpitala Wojewódzkiego Nr 1 w Rzeszowie oraz przez kilka miesięcy na przełomie lat 2016/2017 był pełnomocnikiem dyrektora ds. Podkarpackiego Centrum Onkologii w Rzeszowie.

Prof. Maciej Machaczka jest od 2018 r. kierownikiem Oddziałów Hematologii i Endokrynologii w Katedrze Chorób Wewnętrznych w Södersjukhuset (South Hospital) w Sztokholmie, jednym ze szpitali uniwersyteckich Karolinska Institu-

tet – instytucji corocznie przyznającej Nagrodę Nobla w dziedzinie fizjologii i medycyny.

Zainteresowania badawcze profesora w okresie krakowskim w latach 1996–2002 skupione były na zagadnieniach związanych z onkohematologią, ostrą białaczką szpikową oraz przeszczepianiem autologicznych i alogenicznych macierzystych komórek hematopoetycznych szpiku kostnego. Dodatkowo już w tym okresie zainteresował się chorobą Gauchera, rzadką lizosomalną chorobą spichrzeniową, która prawie zawsze przebiega z zaburzeniami hematologicznymi. W późniejszym okresie, już w Szwecji, od roku 2005 r. zainteresował się problemem limfohistocytozy hemofagocytarnej (HLH), rzadkiej choroby makrofagów o agresywnym i niejednokrotnie śmiertelnym przebiegu, która u dorosłych jest często nierozpoznawana.

Po habilitacji aktywność naukowa profesora koncentrowała się głównie na badaniach związanych z typem 1 i typem 3 Norrbotnickim choroby Gauchera. Równocześnie kontynuował badania związane z HLH zależną od nowotworów hematologicznych oraz zagadnieniami związanymi z pobieraniem alogenicznych hematopoetycznych komórek macierzystych oraz z ich przeszczepianiem.

Osiągnięcia naukowe profesora dotyczą zagadnień oporności wielolekowej na cytostatyki oraz zagadnień związanych z pobieraniem oraz przeszczepianiem alogenicznych hematopoetycznych komórek macierzystych szpiku (np. Machaczka et al. *Bone Marrow Transplant* 2010; 45(1): 53–61; Machaczka et al. *J Clin Apher* 2017; 32(6): 384–391; Remberger et al. *Biol Blood Marrow Transplant* 2011; 17(11): 1688–1697;

Nahi et al. *Med Oncol* 2012; 29(4): 2348–2358; Machaczka et al. *Leuk Lymphoma* 2012; 53(9): 1699–1705; Machaczka et al. *Med Oncol* 2013; 30(4): 762 (1–8); van Gelder M et al. *Clin Lymphoma Myeloma Leuk.* 2017; 17(10): 667–675; Schetelig et al. *Br J Haematol* 2017; 178(4): 521–533; Schetelig et al. *Bone Marrow Transplant* 2017; 52(4): 552–560).

Do osiągnięć w zakresie badań nad chorobą Gauchera należy zaliczyć pracę, która po raz pierwszy w świecie wykazała możliwość klinicznego ujawnienia się choroby Parkinsona przed rozpoznaniem choroby Gauchera (Machaczka et al. *Am J Hematol* 1999; 61(3): 216–217). Późniejsze badania w tym zakresie na świecie wykazały, że mutacje genu glukocerebrydazy *GBA1* powodujące chorobę Gauchera, mają ważną rolę w patogenezie

procesów neurodegeneracyjnych w chorobie Parkinsona. Inne prace dotyczące choroby Gauchera dotyczyły oceny częstotliwości i ciężkości hiperferrytynemii, analizy profilów metabolizmu żelaza (m.in. hepcydyny) oraz stężeń wybranych cytokin zapalnych (IL-1 β , IL-6, IL-8, IL-10, TNF- α) w surowicy krwi chorych (Lorenz et al. *Blood Cells Mol Dis* 2018; 68: 35–42). Badania szpiku kostnego tych chorych wykazały także zwiększoną angioge-

nezę z wadliwą, zmniejszoną powłoką perycytarną oraz zachwianą proporcją ekspresji VEGF-A i angiopoetyn na megakariocytach, przypuszczalnie wynikających z lokalnej akumulacji komórek Gauchera (Klimkowska et al. *Blood Cells Mol Dis* 2018; 68: 54–59). Profesor opisał znaczenie kliniczne dwóch nowych mutacji genu *GBA1*, c.798C>G and c.1040T>G, które powodują ciężką postać choroby Gauchera 1 typu. Chorzy z tymi mutacjami rozwijali objawy kliniczne choroby w okresie wczesnodziecięcym, a bez zastosowania enzymatycznej terapii zastępczej umierali jako dzieci lub młodzi dorośli (Machaczka et al. *Ann Hematol* 2014; 93(10): 1787–1789).

Celem prac nad HLH było bliższe poznanie słabo dotąd zbadanych zagadnień związanych z występowaniem, objawami oraz leczeniem limfohistiocytozy hemofagocytarnej wśród osób dorosłych. Profesor podjął próbę wskazania nowych metod leczenia HLH oraz spojrzenia na HLH w szerszym kontekście możliwego wpływu zaburzeń cytotosycyzości na powstawanie nowotworów.

Aktualnie kierunki zainteresowań naukowych profesora skupiają się wokół badań nad rzadkimi chorobami makrofagów u dorosłych, ze szczególnym uwzględnieniem choroby Gauchera i limfohistiocytozy hemofagocytarnej zależnej od nowotworów hematologicznych.

Prof. Maciej Machaczka opublikował jako autor i współautor ponad 110 recenzowanych artykułów naukowych o łącznej punktacji około 2000 pkt. MNiSW oraz współczynnika oddziaływania (impact factor) wg bazy ISI Web of Science ponad 180. Liczba cytowań prac naukowych profesora wg bazy ISI Web of Science wynosi 891, a obliczony na ich podstawie indeks Hirscha (h-index) 14. Liczba cytowań wg bazy Google Scholar wynosi 1562, h-indeks 20, a i10-index 35.

Profesor był promotorem w dwóch zakończonych przewodach doktorskich w dziedzinie nauk medycznych oraz promotorem pomocniczym w trzech przewodach doktorskich w Karolinska Institutet. Ponadto był promotorem 19 prac magisterskich na kierunkach pielęgniarstwo i zdrowie publiczne na Uniwersytecie Rzeszowskim.

Przez lata praca dydaktyczna profesora obejmowała ćwiczenia i seminaria z propedeutyki chorób wewnętrznych oraz hematologii w Klinice Hematologii Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego; wykłady, ćwiczenia i seminaria z hematologii, chorób wewnętrznych i metodologii badań naukowych dla studentów pielęgniarstwa, dietetyki i zdrowia publicznego na Wydziale Medycznym Uniwersytetu Rzeszowskiego; hematologii i chorób wewnętrznych dla studentów pielęgniarstwa i elektroradiologii Wydziału Nauk o Zdrowiu Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego; wykłady i seminaria z zakresu hematologii dla studentów kierunku lekarskiego Karolinska Institutet; wykłady i ćwiczenia z zakresu fizjologii i patofizjologii człowieka oraz propedeutyki chorób wewnętrznych dla studentów kierunku lekarskiego Wydziału Medycznego (obecnie Kolegium Nauk Medycznych) Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Prof. dr hab. Maciej Machaczka jest członkiem komitetów redakcyjnych czasopism naukowych: *American Journal of Blood Research*, *European Journal of Clinical and Experimental Medicine*, *Acta Haematologica Polonica*, *PrzypadkiMedyczne.pl* oraz *Opieka Onkologiczna*, gdzie pełni funkcję przewodniczącego Rady Naukowej. Jest recenzentem licznych zagranicznych specjalistycznych czasopism naukowych indeksowanych w bazie Web of Science oraz członkiem towarzystw naukowych: Polskiego Towarzystwa Hematologów i Transfu-

zjologów, European Group for Blood and Marrow Transplantation, American Society of Hematology, European Working Group on Gaucher Disease, Histiocyte Society, Upsala Medical Society oraz Swedish Society of Hematology.

Z inicjatywy profesora w 2016 r. powstał Oddział Podkarpacki Polskiego Towarzystwa Hematologów i Transfuzjologów z siedzibą w Rzeszowie. Prof. Maciej Machaczka został jego pierwszym przewodniczącym i pełnił tę funkcję do 2019 r.

Wiedza ekspercka profesora jest od 2016 r. wykorzystywana do oceny wskazań i skuteczności terapii enzymatycznej choroby Gauchera w Polsce. Prof. Maciej Machaczka jest członkiem Zespołu Koordynacyjnego ds. Chorób Ultrazadkowych przy Narodowym Funduszu Zdrowia w Warszawie. Międzynarodowe uznanie dokonań profesora w zakresie badań nad chorobą Gauchera skutkowało jego wyborem w lecie 2019 r. na członka zarządu European Working Group on Gaucher Disease w Amsterdamie. W latach 2010–2013 prof. Machaczka był członkiem Komisji Jakości przy Swedish Society of Hematology.

W 2013 r. Stowarzyszenie Chorych na Mukopolisacharydozę (MPS) i Choroby Rzadkie przyznało profesorowi nagrodę „Wyjątkowy lekarz” na XI Europejskiej Konferencji Chorób Rzadkich w Spale. Za swe osiągnięcia naukowe prof. Maciej Machaczka otrzymał nagrodę European Haematology Association (2000), trzykrotnie nagrody European Working Group on Gaucher Disease (2012, 2014, 2016), wyróżnienie Komitetu Naukowego XXV Zjazdu Polskiego Towarzystwa Hematologów i Transfuzjologów w Poznaniu (2013) oraz nagrodę Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego za uzyskanie tytułu profesora (2019).

Prorektor ds. Kolegium Nauk Humanistycznych otrzymał nominację profesorską

Profesor Paweł Grata jest historykiem specjalizującym się w historii gospodarczej i społecznej XX i XXI w. oraz w zakresie polityki gospodarczej i społecznej. Jest absolwentem studiów historycznych w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Rzeszowie, które ukończył w 1995 r. W 1995 roku został zatrudniony w Wyższej Szkole Pedagogicznej, a później na Uniwersytecie Rzeszowskim, gdzie przeszedł wszystkie szczeble kariery zawodowej, od asystenta do profesora. W latach 1995–2011 oraz od 2016 pracuje w Instytucie Historii UR, kierując obecnie Zakładem Historii Gospodarczej i Społecznej. W latach 2011–2016 pracował jako kierownik Zakładu Międzynarodowych Stosunków Politycznych i Gospodarczych w Katedrze Politologii (od 2015 w Instytucie Nauk o Polityce) w ramach Wydziału Socjologiczno-Historycznego. W latach 2012–2016 pełnił funkcję przewodniczącego Komisji Wyborczej Uniwersytetu Rzeszowskiego, a w latach 2016–2019 funkcję dziekana Wydziału Socjologiczno-Historycznego UR, od 2019 r. jest prorektorem ds. Kolegium Nauk Humanistycznych UR, Senator Uniwersytetu Rzeszowskiego. Ponadto od roku 2015 jest członkiem Zarządu Polskiego Towarzystwa Historii Gospodarczej, od 2017 r. prezesem Polskiego Towarzystwa Historii Gospodarczej. Członek Polskiego

12 grudnia 2019 r. dr hab. Paweł Grata prof. UR odebrał z rąk prezydenta RP Andrzeja Dudy nominację na profesora nauk humanistycznych.

Towarzystwa Historycznego oraz Polskiego Towarzystwa Polityki Społecznej.

Profesor Paweł Grata jest autorem 140 publikacji naukowych, wśród których znajduje się 8 monografii, 14 redakcji i współredakcji monografii zbiorowych, 51 rozdziałów w monografiach zbiorowych, 53 artykułów w krajowych i zagranicznych czasopiśmie naukowych oraz 14 recenzji i sprawozdań naukowych, wziął udział w blisko 50 krajowych i zagranicznych konferencjach naukowych. Zainteresowania badawcze prof. Pawła Graty w pierwszym okresie pracy naukowej koncentrowały się wokół problematyki szeroko rozumianej historii gospodarczej Drugiej Rzeczypospolitej ze szczególnym uwzględnieniem monopolu skarbowych i ściśle związanej z nimi polityki podatkowej państwa, których efektem była obroniona w roku 2000 dyserta-

cja doktorska poświęcona przemysłowi spirytusowemu w Polsce w okresie międzywojennym, wydana w dwa lata później w wersji książkowej zatytułowanej *Przemysł gorzelniczy w II Rzeczypospolitej*. Najważniejszym efektem prowadzonych przez blisko dekadę pogłębionych badań naukowych stały się dwie monografie. Opublikowana w roku 2008 książka *Miejsce monopolu skarbowych w reformie stabilizacyjnej Władysława Grabskiego (1923-1925)* poświęcona została genezie systemu monopolowego i dotychczas pomijanemu w historiografii jego znaczeniu dla reform skarbowo-walutowych gabinetu Władysława Grabskiego. Druga, *Monopole skarbowe w polityce podatkowej Drugiej Rzeczypospolitej*, wydana w roku 2009 i będąca podstawą starań o stopień doktora habilitowanego, stanowiła obszerne, syntetyczne i wielostronne ujęcie badanego problemu, a jej

ważną częścią stał się rozdział poświęcony polityce podatkowej międzywojennej Polski. Obok niego w monografii swe miejsce znalazły zagadnienia związane z budową i podstawami prawnymi monopolu skarbowych w Polsce, uwarunkowaniami organizacyjnymi przedsiębiorstw monopolowych, wykonywaniem ich uprawnień handlowych połączonym m.in. z niezwykle istotną kwestią polityki cen wyrobów monopolowych, wytwórczością i zbytem tych wyrobów oraz będąca niejako podsumowaniem całości analiza efektywności fiskalnej systemu w całym okresie międzywojennym. Ważne uzupełnienie publikacyjnego dorobku tego okresu stanowiły artykuły naukowe tematycznie związane zarówno z problematyką monopolu skarbowych, jak też poruszające kwestie polityki podat-

kowej Drugiej Rzeczypospolitej. Zainteresowania naukowe prof. Pawła Graty po uzyskaniu stopnia doktora honoris causa zostały znacząco poszerzone i koncentrują się na kilku zasadniczych obszarach badawczych. Obok tradycyjnie obecnych wśród nich kwestii szeroko rozumianej polityki gospodarczej Drugiej Rzeczypospolitej zaliczyć do nich należy zespół zagadnień związanych z historią polskiej polityki społecznej, a także sukcesywnie prowadzone badania regionalne koncentrujące się na przemianach gospodarczych i społecznych w Polsce południowo-wschodniej w okresie po II wojnie światowej. Osiągnięciem przełomowym w dorobku naukowym Profesora stała się monografia *Polityka społeczna Drugiej Rzeczypospolitej. Uwarunkowania – instytucje – działania* stanowiąc

pierwszą próbę podjęcia tak istotnego problemu badawczego, znakomicie przyjęta w środowisku naukowym zarówno historyków, jak i polityków społecznych. Ważnym efektem publikacyjnym związanym z prowadzonymi przez prof. P. Gratę badaniami nad przeszłością polskiej polityki społecznej stało się zainicjowanie w roku 2012 i wydawanie od roku 2013 kolejnych tomów serii wydawniczej zatytułowanej *Od kwestii robotniczej do nowoczesnej kwestii socjalnej. Studia z polskiej polityki społecznej XX i XXI wieku*. Dotychczas ukazało się sześć tomów, których celem była i jest prezentacja wyników badań nad przeszłością i teraźniejszością polskiej polityki społecznej, prowadzonych zarówno przez historyków, jak też przedstawicieli innych dyscyplin naukowych (polityków społecznych, politologów, socjologów, ekonomistów). Konsekwencją badań podjętych nad dziejami polskiej polityki społecznej stało się z czasem przesunięcie zakresu chronologicznego zainteresowań naukowych poza cezury okresu międzywojennego. W ostatnich latach prof. Paweł Grata podjął intensywne badania nad polską polityką społeczną po II wojnie światowej, których pierwszym rezultatem stała się monografia *Czas przełomu. Polska polityka społeczna w latach 1944–1950*, wskazana jako osiągnięcie w procedurze nadania tytułu profesora.

Ważnym polem aktywności naukowej prof. Pawła Graty są studia regionalne. Uczestniczył on w pracach zespołów autorskich czwartego i piątego tomu *Dziejów Rzeszowa*, przygotowując w ich ramach obszerne opracowania dotyczące gospodarczej i społecznej historii miasta po II wojnie światowej. Brał również udział w wielu innych inicjatywach mających na celu opracowywanie dziejów regionu.

Aktywność naukowo-badawcza oraz organizacyjna prof. Pawła Graty została doceniona przyznaniem nagród rektorów Uniwersytetu Rzeszowskiego oraz

Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie. Prof. Paweł Grata odbywał również staże naukowe w ośrodkach krajowych (Uniwersytet Łódzki) oraz zagranicznych (Szent Istvan Egetem na Węgrzech oraz Narodowy Uniwersytet im. Iwana Franki we Lwowie), z którymi to jednostkami wciąż prowadzi współpracę badawczą. W latach 2011–2013 prof. Paweł Grata uczestniczył w realizacji prowadzonego przez prof. Janusza Żarnowskiego projektu „Społeczeństwo II Rzeczypospolitej”, zaś od czerwca 2018 r. jest kierownikiem projektu „W drodze ku modernizacji. Niepodległa Polska i wolni Polacy w XIX–XXI wieku” realizowanego i finansowanego

w ramach konkursu „Szlakami Polski Niepodległej”. Projekt nastawiony jest na badania związane z modernizacyjnymi osiągnięciami niepodległej Polski i wolnych Polaków na przestrzeni ostatniego półtora stulecia, w ramach jego realizacji ma się odbyć siedem konferencji naukowych, a efektem publikacyjnym prac zespołu projektowego będzie 11 monografii naukowych, w tym słownik historyczny polskiej modernizacji, edycja źródeł z nią związanych oraz bibliografia polskiej modernizacji. Prof. Paweł Grata jest również autorem pozytywnie zaopiniowanego wniosku o wpisanie Europejskiego Interdyscyplinarnego Centrum Badań nad Konwergencją Kulturową

Pogranicza UR na Mapę Drogową Polskiej Infrastruktury Badawczej.

Ponadto profesor Paweł Grata pełni funkcję redaktora naczelnego czasopisma „UR Journal of Humanities and Social Sciences”, kwartalnika uwzględnionego na liście MNiSW, beneficjenta programu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego RP pt. „Wsparcie czasopism naukowych”. Jest również członkiem Komitetu Redakcyjnego „Roczników Dziejów Społecznych i Gospodarczych”, najstarszego, wydawanego od 1931 r., i najbardziej prestiżowego polskiego czasopisma poświęconego historii gospodarczej i społecznej.

Fot. M. Świąćicki

Profesor Andrzej Pelisiak

Andrzej Pelisiak urodził się w Łodzi w 1955 r. W latach 1974–1980 studiował archeologię w ówczesnej Katedrze Archeologii (obecnie Instytut Archeologii) na Uniwersytecie Łódzkim. W 1980 roku obronił pracę magisterską. Od 1981 roku pracował w Muzeum Archeologicznym i Etnograficznym w Łodzi. W roku 1989 obronił pracę doktorską w ówczesnym Instytucie Historii Kultury Materialnej (obecnie Instytut Archeologii i Etnologii PAN). W roku 2001 rozpoczął pracę w Instytucie Archeologii na Uniwersytecie Rzeszowskim. W roku 2005 habilitował się na Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu. Od 2005 r. jest profesorem Uniwersytetu Rzeszowskiego. Postanowieniem z dnia 25.10.2019 Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej nadał mu tytuł profesora nauk humanistycznych. W latach 2005–2008 był prodziekanem Wydziału Socjologiczno-Hi-

storycznego Uniwersytetu Rzeszowskiego, od roku 2008 r. zastępcą dyrektora Instytutu Archeologii Uniwersytetu Rzeszowskiego. Od 2014 do 2019 r. u był kierownikiem Studiów Doktoranckich w Instytucie Archeologii UR.

Jest promotorem pięciu prac doktorskich oraz recenzentem w kilkunastu przewodach doktorskich i pięciu postępowaniach habilitacyjnych. Był również promotorem i recenzentem ponad 120 prac licencjackich i magisterskich.

Główne zainteresowania profesora Andrzeja Pelisiaka koncentrują się na problematyce społeczności wczesnorolniczych, neolicie Starego Świata, archeologii środowiska, archeologii krajobrazu, zagadnieniach tożsamości kulturowej, badaniach populacji pradziejowych oraz kontaktach i interakcjach w społecznościach wczesnorolniczych, archeologii gór oraz problematyce wykorzystywania surowców krzemionkowych.

W roku 2004 otrzymał Nagrodę Indywidualną Ministra Edukacji Narodowej i Sportu za pracę *Osadnictwo. Gospodarka. Społeczeństwo. Studia nad kulturą pucharów lejkowatych na Niżu Polskim*.

Jest redaktorem, autorem lub współautorem ponad 180 monografii, rozdziałów monografii i artykułów naukowych opublikowanych w językach polskim, angielskim i niemieckim.

Brał udział w ponad 120 konferencjach naukowych w Polsce i 16 krajach europejskich.

Współpracuje z naukowcami z ośrodków uniwersyteckich w Stanach Zjednoczonych (Nowy Jork), Wielkiej Brytanii (Newcastle upon Tyne, Durham), Niemczech (Kilonia, Regensburg), Hiszpanii (Barcelona, Grenada), Czechach (Brno, Praga), Słowacji (Bratysława), Włoszech (Rzym, Neapol), na Węgrzech (Budapeszt), Rumunii (Alba Julia), Francji (Paryż) i innych.

Jest członkiem następujących polskich i międzynarodowych gremiów naukowych:

- European Association of Archaeologists
- Union Internationales des Sciences Préhistoriques et Protohistoriques
- Towarzystwo Ochrony Dziedzictwa Archeologicznego
- Rada Partnerów Polskiego Instytutu Archeologicznego w Atenach – powołany od 28.09.2018
- Komisja Prehistorii Karpat Polskiej Akademii Umiejętności
- Komitet Nauk Pra- i Protohistorycznych.

Kolegium Nauk Przyrodniczych

Dr hab. Małgorzata Kus-Liśkiewicz

Małgorzata Kus-Liśkiewicz urodziła się w Rzeszowie. Od samego początku swój rozwój naukowy związała z Uniwersytetem Rzeszowskim. Po uzyskaniu tytułu magistra biologii podjęła pracę na Wydziale Biotechnologii UR, gdzie zatrudniona jest do dzisiaj. W latach 2007–2011 prowadziła badania naukowe w Centrum Onkologii w Gliwicach, które stały się podstawą rozprawy doktorskiej. Doktorat obroniła w grudniu 2011 r. a od roku 2012 jest zatrudniona na stanowisku adiunkta na Wydziale Biotechnologii. Stopień doktora habilitowanego w dziedzinie nauk ścisłych i przyrodniczych, dyscyplina nauki biologiczne otrzymała uchwałą Rady Naukowej Instytutu Nauk Biologicznych Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie w grudniu 2019 r.

Jej zainteresowania badawcze wiążą się z technologią wytwarzania nanomateriałów na bazie naturalnych metabolitów i ich ocena w aspekcie możliwości zastosowań aplikacyjnych. W trakcie prowadzonych badań dr hab. Małgorzata Kus-Liśkiewicz odbyła kilka staży naukowych, m.in. w University of Liège-Gembloux Agro-Bio Tech Belgia; w Universität Duisburg-Essen Niemcy, Lviv Politechnic Ukraina czy na Wydziale Chemii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Swoje wyniki

Habilitacje

badania naukowych publikuje w czasopiśmie o zasięgu międzynarodowym, a dowodem jej aktywności jest między innymi powołanie na honorowego współpracownika naukowego Gembloux Agro-Bio Tech-University of Liège w Belgii.

Kolegium Nauk Medycznych

Dr hab. Iwona Tabaczek-Bejster

Rada Nauk o Kulturze Fizycznej Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie, na podstawie osiągnięcia naukowego: *Krajowa i międzynarodowa rywalizacja polskich reprezentantów w sportach pływackich (1896–2016)* uchwałą z 26 listopada 2019 r. nadała pani dr Iwonie Tabaczek-Bejster stopień naukowy doktora habilitowanego nauk w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie naukowej: nauki o kulturze fizycznej. Pani doktor jest pracownikiem Kolegium Nauk Medycznych Uniwersytetu Rzeszowskiego (dawniej Wydziału Medycznego, Katedra Ratownictwa Medycznego, a wcześniej Wydziału Wychowania Fizycznego) oraz amatorką sportów wodnych. Posiada m.in. uprawnienia trenera I klasy w pływaniu, instruktora WOPR, sternika motorowodnego, instruktora kajakarstwa, instruktora narciarstwa, instruktora fitness i nordic walking. Z pływaniem i ratownictwem wodnym związana jest od lat jako zawodniczka. Reprezentowała klub pływacki Pałac Katowice, Szkołę Mistrzostwa Sportowego w Raciborzu oraz Katowickie WOPR. Następnie jako szkoleniowiec przeprowadziła kilkadziesiąt kursów instruktorskich z pływania oraz kursów dających uprawnienia zawodowe dla ratowników wodnych. Od kilkunastu lat działa w Zarządzie Rzeszowskiego Wod-

nego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, a od 2009 r. w Radzie Naukowej przy Zarządzie Głównym WOPR w Warszawie. Od roku 2008 pracuje ze studentami z niepełnosprawnościami, a od 2011 pełni funkcję pełnomocnika rektora ds. osób niepełnosprawnych UR. Od roku 2015 prowadzi sekcję pływacką dla studentów z niepełnosprawnością UR (studenci w tym czasie zdobyli 7 złotych, 1 srebrny i 1 brązowy medal podczas Integracyjnych Mistrzostw Polski AZS w pływaniu). Od roku 2017 współpracuje z Polskim Komitetem Paraolimpijskim, prowadząc sekcję pływacką dla osób z niepełnosprawnościami.

Jest autorką i współautorką blisko osiemdziesięciu prac naukowych dotyczących wodnych służb ratowniczych w Polsce i na świecie, WOPR oraz sportów pływackich w Polsce (w tym czterech monografiach: *Organizacje zajmujące się ratownictwem wodnym na ziemiach polskich (do 1969 r.)*, *Działalność Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego 1962–1989*, *Rozwój sportu ratowniczego w Polsce w latach 1967–2012*, *Pływanie na igrzyskach olimpijskich w latach 1896–2016*), a także podredaktorką akademickiego *Ratownictwo wodne – wybrane zagadnienia*.

Zjawisko przyjaźni było częstym tematem rozważań filozofii starożytnej. Pisali o niej Platon, Arystoteles, Epikur, stoicy, Cyceon, Seneka, później temat został podjęty także przez filozofów chrześcijańskich: św. Augustyna, św. Tomasza, Elreda z Rievaulx. Współcześnie zjawiskiem przyjaźni interesowali się: Karol Wojtyła, Mieczysław Albert Krąpiec, Jacek Woroniecki.

Przyjaźń w ujęciu filozoficznym

Izabela Pasternak

Przyjaźń niemal zawsze, już od czasów starożytnych aż do współczesnej etyki cnót, traktowana była w sposób wyjątkowy: np. jako szczególne dobro albo dar dany ludziom od bogów (Cyceon, Epikur), albo szczególnie pożądana dyspozycja charakteru, cnota (Arystoteles, Feuerbach). Często była też utożsamiana z miłością (Jan Chryzostom, św. Augustyn, Piotr Abelard) lub wręcz uważana za jej wyższą, bo czystą, duchową, pozbawioną namiętności i pierwiastka cielesnego formę (Elred z Rievaulx, Helwecjusz). Horacy z kolei uważał, że przyjaciele to jedna dusza w dwóch ciałach, zaś Fryderyk Nietzsche twierdził, że w przyjaźni konieczne jest zachowanie szacunku i pewnego dystansu oraz niemieszanie *ja* z *ty*.

Szczególne miejsce znalazła przyjaźń w filozofii Arystotelesa, który przyznawał jej wyróżnione miejsce w swojej etyce i poświęcił aż dwie księgi *Etyki nikomachejskiej*, a także sporo miejsca *Etyki eudemejskiej*. Właśnie filozof ten był najczęściej cytowanym, zaś jego koncepcja najczęściej przywoływana podczas konferencji „Przyjaźń. Istota, formy, obecność w kulturze”, która odbyła się na Uniwersytecie Rzeszowskim. *Stricte* koncepcji Arystotelesa poświęcone były referaty bądź w ujęciu historycznym: dr Maciej Smolak mówił o relacji między przyjaźnią oraz *arete* (odróżniając przyjaźń jako relację interpersonalną od przyjaźni jako cnoty, zalety charakteru), bądź krytycznym: dr Izabela Pasternak podała w wątpliwość zasadność Arystotelesowskiego tak silnego związania przyjaźni

z moralnością, podkreślając, że zredukowanie człowieka do jego walorów moralnych nie może być konstytutywne dla zjawiska, jakim jest przyjaźń.

Referaty wygłosili także: dr hab. Przemysław Paczkowski, prof. UR (*Rola przyjaźni w filozoficznym modelu życia*), prof. dr hab. Aleksander Bobko (UR, *Miejsce przyjaźni we współczesnej kulturze singli*), dr hab. Witold Nowak, prof. UR (*Od przyjaźni rytualizowanej do przyjaźni jako preferencji*), a także dr hab. Mirosław Pawliszyn, prof. UWM (*Przyjaźń jako lustrzane odbicie. Kto kogo widzi w przyjaźni?*), dr Krzysztof Michalski (PRz, *Technika przy-*

Overbeck *Italia i Germania*

jazna dla człowieka? Pojęcie przyjazności w koncepcjach user friendly), dr hab. Andrzej Niemczuk, prof. UR (*Przyjaźń – reinterpretacja aksjologiczna*), dr hab. Joanna Mysona Byrska, prof. UP JPII (*Przyjaźń jako cnota mniejsza w świecie konsumpcji*), mgr Klaudia Miśkiewicz (UP JPII, *Czy przyjaźń doskonali osobę? Analiza myśli Karola Wojtyły*), dr Agnieszka Iskra-Paczkowska (UR, *Montaigne – La Boetie. Przyjaźń jako dobro jedyne*) i dr Ryszard Wójtowicz (UR, *Od egoizmu do miłości wszechludzkiej. L. Petrażyckiego wizja społeczeństwa przyszłości*).

Największe intelektualnie poruszenie wywołał we mnie referat zaprezentowany przez dra hab. Andrzeja Niemczuka, prof. UR, który jeszcze dobitniej podkreślił, że o przyjaźni nie należy mówić, tak jak czynił to Arystoteles, jako o zagadnieniu z dziedziny moralności, ale raczej w kontekście ludzkiej samotności (co jest rzadkością w ujmowaniu tego zagadnienia) oraz w kategoriach normatywnych. Przedstawiając własną interpretację zjawiska przyjaźni, prelegent podkreślił, że powiązanie przyjaźni z etyką było w filozofii często stosowane, aczkolwiek ich wzajemna relacja jest nie do końca jasna, zaś wywodzenie przyjaźni z etyki lub etyki z przyjaźni jest wręcz nieuprawnione i niechybnie popada w aporie – jako że przyjaźń ma z definicji charakter wybiórczy (tzn. dotyczy niewielkiej liczby osób), zaś etyka taka być nie może, jako że z definicji dotyczyć musi wszystkich ludzi w takim samym stopniu. Ani zatem przyjaźń nie nadaje się na fundament moralności, ani odwrotnie. Najwyższą reakcją słuchaczy, a potem żarliwą dyskusję wzbudził jednak zaprezentowany przez A. Niemczuka pogląd, że przyjaźń jest dziś zjawiskiem mocno przereklamowanym i wymaga gruntownej aksjologicznej reinterpretacji. Arystoteles, zdaniem prelegenta, zbyt dużą wagę przywiązywał do społecznej natury człowieka, a wręcz mylił się, sądząc, że uspołecznienie jest szczytem indywidualnego rozwoju człowieka, bowiem uczestniczenie w życiu społecznym nie jest wcale ukoronowaniem jego możliwości, a tylko zasłoną dymną chroniącą przed ujrzeniem w całej pełni swojej własnej, człowieczej samotności. Życie społeczne jedynie skutecznie zasłania prawdę o tej samotności i wzajemnej nieprzenikliwości ludzkich świadomości. Prawdę tę odkryć można dopiero w sytuacjach granicznych, np. w momencie konieczności podjęcia trudnej życiowej decyzji, w śmiertelnej chorobie czy w procesie umierania, uświadamiając sobie, że ona (samotność) zawsze nam towarzyszyła, a sytuacja, przed którą właśnie się stoi, w sposób dramatyczny tylko nam to uświadamia. Rozwiązaniem zagadki tak wysokich not przyjaźni we współczesnym świecie jest właśnie samotność, która dopóki jest dla człowieka bolesna, dopóty człowiek rozpaczliwie szuka innych ludzi i zawiązuje z nimi relacje przyjacielskie.

Nikt nas jednak przed własną samotnością nie ochroni i nie ocali, nawet najlepsza przyjaźń. Zwłaszcza że ta zawodzi w sytuacjach, kiedy najbardziej jej potrzebujemy (sytuacjach granicznych, ekstremalnych egzystencjalnie). Nie znaczy to jednak, że A. Niemczuk odmawia przyjaźni w ogóle jakiegokolwiek wartości. Przeciwnie. Uważa bowiem, że przyjaźń jest ważna dla pewnej fazy rozwoju społecznego człowieka. Jak ząbkowanie czy nauka mowy dla dzieci, tak przyjaźń dla ludzi młodych jest koniecznym etapem ich rozwoju, a dokładniej: etapem rozwoju ich samoświadomości, podmiotowości. Nieprzypadkowo właśnie młodość jest tym etapem życia, w którym ludzie szczególnie intensywnie poszukują przyjaciół, znajdują przyjaciół, łączą się w rozmaite grupy. Powodem tego jest ich niepełne zindywidualizowanie, niewykryształizowana jeszcze samoświadomość, dlatego potrzebują jeszcze tej protezy w postaci przyjaźni. Gdy natomiast podmiotowość osiągnie już odpowiedni poziom rozwoju (co nie wszystkim jest dane, a wręcz – jak podkreślił prelegent – dane jest nielicznym), przyjaźń przestaje być czymś koniecznym, a staje się rodzajem przywileju, dodatku, na który można sobie w pełni świadomie, racjonalnie i w sposób wolny pozwolić. Nie jest już powinnością dla rozwoju samoświadomości, bo ta już osiągnęła pełnię swoich możliwości, i nie utrwała w człowieku jego ułomności (niedojrzałość samoświadomości czy strach przed własną samotnością i, być może, samym sobą). Zatem, przechodząc do konkluzji, największą zaletą przyjaźni, zdaniem A. Niemczuka, jest podtrzymywanie i utrwalanie sprawności racjonalności w człowieku dojrzałym, o rozwiniętej w pełni samoświadomości i podmiotowości, a mówiąc językiem Immanuela Kanta, podtrzymywanie jego (człowieka) praktycznej władzy sądenia, czyli racjonalności w działaniu polegającej na stosowaniu w życiu codziennym, w praktyce, ogólnych zasad rozumu. Czyli wartość przyjaźni polega na tym, że przyczyniać się ona może do podtrzymywania tego, co stanowi w człowieku samą podstawę wszelkich wartości, także tych moralnych: racjonalną podmiotowość. Być może, jak zasugerował prelegent, to właśnie miał na myśli Arystoteles, pisząc, że przyjaźń utrwała jakiegoś rodzaju dobro w człowieku, mimo że sama dobra tego nie wytwarza.

Dla porządku dodam jeszcze, że konferencja „Przyjaźń. Istota, formy, obecność w kulturze” miała miejsce w dniu 12 grudnia 2019 r. na Uniwersytecie Rzeszowskim i została zorganizowana przez Polskie Towarzystwo Filozoficzne (Oddział w Rzeszowie) wespół z Instytutem Filozofii UR. Konferencja odbyła się w ramach cyklu podejmującego klasyczne zagadnienia filozofii. Tematem przewodnim poprzedniej była pamięć, kolejne planowane są pod szyldem: przyjemność, narzędzie (lub rzecz).

Język jako wartość

Kazimierz Ożóg

Każdego roku 21 lutego obchodzimy Międzynarodowy Dzień Języka Ojczystego. Spróbujmy zauważyć ten dzień, spróbujmy myśleć o dobrym, poprawnym, mądrym języku polskim nie tylko w tym dniu, ale przez cały rok. Już Biblia, podstawowa księga naszej kultury i cywilizacji, zawiera wiele uniwersalnych myśli odnoszących się do języka – tego fenomenu, który ma kapitalne, podstawowe znaczenie w życiu człowieka i ludzkich społeczności. Język przez powszechność użycia jest jednak, paradoksalnie, niedoceniany. Zauważamy go – podobnie jak powietrze – gdy go brakuje, albo kiedy jest popsuty, zły, nienawistny. Tymczasem, powtórzmy, język jest nieodzowny do życia człowieka. Słowo często jest w pogardzie, nie szanujemy języka nie tylko z powodu używania wyrazów wulgarnych, agresywnych, kłamliwych, ale przez bylejąkość mówienia i pisania, chaos zdań, relatywizm znaczeń, przez arbitralne ustalanie wartości czy chociażby nieprzygotowanie naszych wystąpień publicznych. Przeciętny Polak, nawet z wyższym wykształceniem, niewiele powiedziałby, gdyby został zapytany o wartość języka. Z moich badań wynika, że dałby kilka banalnych sformułowań o gramatyce, przekazywaniu przez język informacji i poprawności językowej. Uzasadnienie ważności języka nawet dla studentów kierunków humanistycznych jest trudne. No, język ma dużą wartość. I tyle. Musimy zatem ciągle przypominać o wielkiej wartości języka po to, aby lepiej się nim posługiwać, bo dobre używanie słowa daje zarówno pojedynczej osobie, jak i różnym wspólnotom wymierne korzyści, stanowi podstawę naszego działania w rzeczywistości.

Wśród wielu określeń człowieka, głównego podmiotu świata przyrody i historii, spotykamy interesującą charakterystykę: człowiek to *homo loquens*. Rzeczywiście, mowa, najdoskonalszy system

znaków pierwotnie fonicznych, służących do porozumiewania się osób, jest ważnym wyróżnikiem „korony bytów”, czyli gatunku ludzkiego. Słowo otacza człowieka od początku istnienia w łonie matki, potem towarzyszy mu przez całe życie w różnych okolicznościach i wspólnotach, także w samotności, aż do śmierci. A i po śmierci mówią o nas w komunikatach, używając różnych słów. Nawet jest powiedzenie, że o zmarłym należy mówić tylko dobrze.

Człowiek istnieje w języku i przez język staje się w pełni człowiekiem, a sfera słowa obejmuje go – niczym dobra matka swoje dziecko – w jego życiu i działaniu nieustannie. Podmiot mówiący, człowiek, kształtuje siebie, tworzy ludzką kulturę, zmienia świat i wspólnoty także przez język. Interesu-

jąco napisała o tym Kazimiera Krakowiak w znakomitej książce *Dar języka*, Lublin (2012): „Język jest niezbędny każdemu człowiekowi, ponieważ to on umożliwia bycie człowiekiem wśród ludzi. Być człowiekiem to znaczy mówić. Mówić do siebie i do innych. Mówić do siebie, aby stawać się sobą, budować własną tożsamość i świadomość, rozwijać osobowość, porządkować doświadczenie i tworzyć własny obraz świata. Rozmawiać z innymi, aby otrzymywać od nich udział w ich doświadczeniu, a także aby dawać się poznać i udzielać im swojego doświadczenia. Język jest potrzebny człowiekowi do bycia sobą we wspólnotach osób: rodzinnej, rówieśniczej, edukacyjnej, przyjacielskiej, lokalnej, religijnej, narodowej i ogólnoludzkiej”.

Język jest w centrum działań edukacyjnych każdej wspólnoty. Edukacja odbywa się w głównej mierze przez język, który powstał także po to, by przekazywać pokoleniom wiedzę i kolejne doświadczenia. Kapitalne jest znaczenie języka jako tworzywa dzieł literackich. Literatura, sztuka słowa, od początków ludzkich wspólnot wzrusza, uczy, dostarcza przeżyć estetycznych. Przez język wyrażamy swój wymiar duchowy, religijny.

Język jest ciągle wielką tajemnicą. Poznajemy stopniowo różne jego cechy, ale ciągle jest to poznanie cząstkowe, w jakiś sposób niewystarczające. Każda z licznych w XX i na początku XXI wieku szkół językoznawczych dobrze tłumaczy tylko niektóre, wybrane aspekty użycia języka. Strukturalizm jest zafascynowany precyzyjnym kształtem języka jako systemu, doskonałością mechanizmów formalnych i semantycznych związków, a przedstawiciele tej szkoły metodologicznej dokładnie opisują rozmaite relacje, jakie istnieją między elementami tego niezwykle systemu znaków. Z kolei badania socjolingwistyczne, pragmatycznojęzykowe, etnolingwistyczne, dociekania

nad językowym obrazem świata, refleksja kognitywna, neurolingwistyka dają opis procesów poznawczych nazywanych, organizowanych i wzmacnianych przez język, przybliżają inne jego strony, jako najważniejszego symbolicznego sposobu organizowania przez człowieka świata fizycznego i duchowego przez nazywanie jego elementów i tworzenie przez język alternatywnego świata symbolicznego. Język jest ośrodkiem naszego myślenia, bowiem „zawieszamy” swoje myśli na słowie. Świetnie to ujął Juliusz Słowacki w *Beniowskim*: „Chodzi mi o to, aby język giętki powiedział wszystko, co pomyśli głowa”. Język jest głównym sposobem poznawania świata, widzimy to w każdej szkole, w każdym indywidualnym życiu człowieka, który chce wiedzieć, co jest tam dalej, za progiem domu. To przez język pokonujemy własną samotność, rozszerzamy swoją osobę, wychodzimy do Innych. Język ma swoje położenie w świecie wartości. Sam będąc wartością, służy do wyrażania innych wartości. Jest podstawową kategorią etyczną. Wiele dobra możemy uczynić przez słowo, ale język także rani,

zabija, obraża, niszczy godność drugiego człowieka, jeśli źle jest używany. Człowiek mówiący wyraża swoje wartościowanie głównie przez język, jest to więc wartość szczególnie. Należy zatem wzmocnić badania języka jako wartości, owego niezwyklego – jak podkreślają to niektórzy badacze – dobra, daru, bogactwa pojedynczej osoby i całych wspólnot. Dla grup ludzkich język jest najdoskonalszym narzędziem działania, a dla narodu głównym elementem kultury, wyznacznikiem tożsamości narodowej, podstawowym skarbem dziedzictwa narodowego. Działania polityczne rozgrywają się w znacznej mierze na poziomie języka.

Niech tych kilka myśli o słowie zachęci nas wszystkich, starszych i młodszych, całą naszą wspólnotę uniwersytecką do intensywnej pracy nad językiem polskim. Praca nad pomnażaniem słowa przez czytanie, oglądanie ambitnych programów medialnych, dobrą dyskusję, szukanie znaczeń słów i tekstów to pomnażanie osoby, budowanie kultury, świadectwo patriotyzmu. Praca nad językiem to praca dla dobra osoby.

Wydawnictwo UR poleca

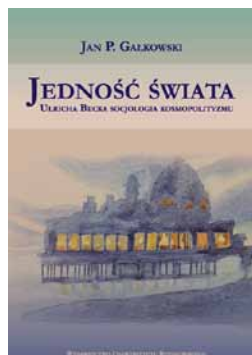

Dwudziestolecie międzywojenne. Nowe spojrzenia, red. **Janusz Pasterski**,
ISBN: 978-83-7996-724-7, 2019, 304 ss., format B5, oprawa broszurowa ze skrzydełkami

Monografia *Dwudziestolecie międzywojenne. Nowe spojrzenia* stanowi zbiór tekstów, których autorzy przedstawiają dokonania, konteksty i świadectwa postrzegania literatury dwudziestolecia międzywojennego z perspektywy końca drugiej dekady XXI wieku. W centrum uwagi badaczy znalazły się utwory mniej znane współczesnym odbiorcom, a nierzadko niewznawiane w latach powojennych, takich twórców jak Adam Bederski, Stanisław Grędziński, Alicja Stern, Wit Tarnawski, Aniela Gruszecka czy Zbigniew Bieńkowski. Dzisiejszej lekturze tych dzieł towarzyszą pytania o ich relacje do dorobku epoki, a także do dominujących wówczas trendów światopoglądowych i kanonów estetycznych, wreszcie do współtworzących ich inspirację doświadczeń historycznych oraz określających formę przekazu nurtów literackich.

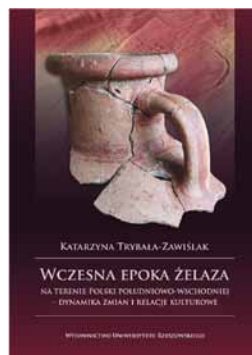
Wyeksplikowana w tytule formuła tomu nie zakłada dążenia do radykalnych przewartościowań czy herostratesowych gestów krytycznych ani nie oznacza aplikacji nietradycyjnych dyrektyw metodologicznych. „Nowe spojrzenia” to przede wszystkim sposób zaznaczenia zwiększonego dystansu wobec opisywanego okresu i podkreślenia odmiennych uwarunkowań współczesnej kultury.

Jan P. Gałkowski,
Jedność świata. Ulricha Becka socjologia kosmopolityzmu,
ISBN: 978-83-7996-704-9, 2019, 190 ss., format B5, oprawa broszurowa

Publikacja przedstawia dogłębną analizę koncepcji kosmopolityzmu w ujęciu Ulricha Becka na tle współczesnej teorii społecznej i socjologii. Praca składa się z pięciu rozdziałów. Rozdział pierwszy przedstawia strukturę oraz genealogię teorii kosmopolityzacji Ulricha Becka. Kolejne dwa rozdziały prezentują metodologiczny nacjonalizm i krytykę jego założeń przy jednoczesnym konstruowaniu przez Becka swojej pozytywnej propozycji metodologicznego kosmopolityzmu. Poznajemy główne założenia i obraz świata jawiący się w nowej perspektywie kosmopolitycznej. W rozdziałach czwartym i piątym w celach porównawczych autor przedstawił także inne pokrewne ujęcia i koncepcje kosmopolityzmu (Georga Simmla, Roberta K. Mertona, Ulfa Hannerza), jak również szersze tło europejskiej myśli społecznej dotyczącej tego zagadnienia. Autor podjął się próby zestawienia tych koncepcji z koncepcją kosmopolityczną Becka. Praca porusza istotny i aktualny problem jedności i przemian rzeczywistości społecznej globalizującego i kosmopolityzującego się świata.

Katarzyna Trybała-Zawiślak,
Wczesna epoka żelaza na terenie Polski południowo-wschodniej - dydaktyka zmian i relacje kulturowe,
ISBN: 978-83-7996-726-1, 2019, 404 ss., format B5, oprawa twarda

Monografia jest pierwszym syntetycznym ujęciem przemian kulturowych na terenie południowo-wschodniej Polski we wczesnej epoce żelaza. Autorka podjęła w niej liczne, bardzo trudne i niekiedy dalekie od ostatecznego rozstrzygnięcia zagadnienia związane z relacjami między kulturami i ich przemianami, tworząc spójny obraz tego wycinka pradziejów. Opracowanie oparte jest na dogłębnym studiach nad bogatymi i zróżnicowanymi materiałami źródłowymi. Autorka z rozproszonych, czasami wyrywkowych danych stworzyła spójny obraz, jasno i precyzyjnie definiując wpływy kulturowe i dokonując umiejętnej interpretacji kluczowych dla tematu faz tarnobrzesckiej kultury łużyckiej. Jest to zarazem udana próba aktualizacji dotychczasowych koncepcji na podstawie nowych metod analiz oraz pionierskich koncepcji teoretycznych dla badanych przez archeologię „artefaktów”. W rezultacie powstało niezwykle ciekawe, wysoce fachowe dzieło, która przez lata może być przewodnikiem dla archeologów i przedstawicieli innych dyscyplin nauki.

Syberia dawniej i dzisiaj

Jolanta Kur-Kononowicz

II Międzynarodowa Interdyscyplinarna Konferencja Naukowa „Syberia dawniej i dzisiaj”, zorganizowana przez Sekcję Sławistyczną Koła Naukowego Rusycystów, odbyła się 18–19 listopada 2019 roku w Katedrze Rusycystyki Instytutu Neofilologii Uniwersytetu Rzeszowskiego. Patronatem honorowym kolejną cykliczną konferencję o Syberii objęli: Prezydent Miasta Rzeszowa, Tadeusz Ferenc, oraz Rzeszowski Oddział Instytutu Pamięi Narodowej. Patronami wydarzenia były również lokalne media (Radio Rzeszów, Katolickie Radio Via, TVP3 Rzeszów – Kalejdoskop, Gazeta Codzienna Nowiny, portal Nowiny 24).

Państwowy, Nowosybirski Uniwersytet Pedagogiczny, Tiumeński Uniwersytet Państwowy), Ukrainy (Odesski Narodowy Uniwersytet im. Ilji Miecznikowa) i Indii (Uniwersytet w Kalkucie).

Referaty dotyczące obrazów Syberii w kulturze, historii i języku wygłosili profesorowie, doktorzy, doktoranci, absolwenci uniwersytetów, członkowie kół naukowych z uczelni polskich i zagranicznych. Liczne wystąpienia zaprezentowali również studenci i absolwenci filologii rosyjskiej Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Podczas obrad na konferencji zastanawialiśmy się, czy i jak zmieniło się

Na konferencję przybyli goście: prof. dr hab. Paweł Grata, prorektor ds. Kolegium Nauk Humanistycznych; dr hab. prof. UR, Zenon Ożóg, dziekan Kolegium Nauk Humanistycznych; dr hab. prof. UR, Agnieszka Uberman, dyrektor Instytutu Neofilologii; dr Małgorzata Dziedzic, zastępca dyrektora Instytutu Neofilologii oraz dr hab. prof. UR Dorota Chudyk, kierownik Katedry Rusycystki. Obrady otworzyła dr Jolanta Kur-Kononowicz, opiekun Sekcji Sławistycznej Koła Naukowego Rusycystów.

Referaty plenarne wygłosili: dr hab. prof. UR Andrzej Bonusiak (dyrektor Instytutu Historii) – *Współczesne środowiska polskie na Syberii* i dr hab. prof. UR Mariusz Chrostek (Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa) – *Podziwiana i przeklinana. Syberyjska przyroda w relacjach dziewiętnastowiecznych polskich zesańców i jej wizja poetycka*.

Odbyło się również spotkanie literackie z prof. Mariuszem Chrostkiem, autorem książek o Syberii, na temat: *Ważniejsze kierunki w badaniach Syberii XIX-wiecznej poparte książkami*. Obrady w sekcjach poprzedziło spotka-

nie z podróżnikami, Wojciechem Kubalą i Łukaszem Błazejowskim, którzy przedstawili prezentację z wyprawy na Syberię.

W konferencji wzięli udział prelegenci z Uniwersytetu Jagiellońskiego, Warszawskiego, Łódzkiego, Szczecińskiego, Rzeszowskiego, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, goście z Rosji (Moskiewski Pedagogiczny Uniwersytet

w czasie postrzeganie przyrody w tym regionie geograficznym, chociaż nie zabrakło także innych syberyjskich tematów. Konferencja po raz kolejny uświadomiła nam, że Syberia jest skarbnicą niewyczerpanych tematów, które warto rozważać podczas cyklicznych spotkań naukowych. Rezultatem konferencji stanie się kolejna monografia tematyczna.

20-lecie utworzenia Instytutu Archeologii Uniwersytetu Rzeszowskiego

**Konferencja „Rubieże kultur –
kultury rubieży. Z badań nad archeologią
Europy Środkowo-Wschodniej od młodszej
epoki kamienia do wczesnej epoki żelaza”**

Dariusz Król

W dniach 2–3 grudnia 2019 roku odbyła się Międzynarodowa Konferencja Naukowa z okazji 20-lecia utworzenia Instytutu Archeologii Uniwersytetu Rzeszowskiego. Zgromadziła ona liczne grono wybitnych i zaprzyjaźnionych z Instytutem badaczy z Polski, Ukrainy, Mołdawii, Szwecji, Rumunii i Niemiec. Obecni byli również liczni absolwenci oraz studenci archeologii, muzeologii i innych kierunków na Uniwersytecie Rzeszowskim. Wydarzenie to miało szczególnie donośny charakter, zbiegło się ono bowiem z nadaniem godności doktora honoris causa Profesorowi Aleksandrowi Koško, jednemu z najwybitniejszych europejskich badaczy neolitu, którego dokonano 4 grudnia 2019 roku.

Konferencja naukowa z okazji święta 20-lecia Instytutu Archeologii UR była okazją do prezentacji szeregu najnowszych, często spektakularnych wyników badań archeologicznych przeprowadzonych w ostatnich latach na terenach Europy Centralnej i Wschod-

niej. Przedstawionych zostało wiele interesujących koncepcji, inspirujących liczące na wysokim poziomie naukowym dyskusje. Stanowiła ona również znakomitą okoliczność do wspomnień o początkach kształtowania się idei stworzenia w Rzeszowie Instytutu Archeologii

i pierwszych latach jego funkcjonowania oraz do podkreślenia stałego wzrostu poziomu naukowego i znaczenia tej jednostki na arenie krajowej i międzynarodowej.

Program obrad podzielony został według tradycyjnego układu chronologicznego. Wystąpienia rozpoczynali prelegenci zajmujący się tematyką neolitu, kontynuowali je następnie specjaliści od epoki brązu i żelaza, a kończyli badacze okresu średniowiecza. W ramach czterech dwudniowych sesji wygłoszono łącznie 30 zróżnicowanych tematycznie referatów, zarówno z zakresu klasycznej archeologii źródłowej, jak i studiów interdyscyplinarnych, łączących elementy prehistorii i nauk przyrodniczych (m.in. antropologii, palinologii i geomorfologii). Znamienną większością z nich cechował wysoki poziom intelektualny i wizualny.

Konferencję zainaugurowały przemówienia wicedyrektor Instytutu Archeologii dr Katarzyny Trybały-Zawiślak i rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego

prof. dra hab. Sylwestra Czopka. Dziękując za przybycie licznym gościom, wśród których, oprócz specjalistów archeologów, znaleźli się również przedstawiciele najwyższych władz uczelni, pełnomocnik rektora ds. badań naukowych, prof. dr hab. Marek Koziarowski oraz dzie-

kan Kolegium Nauk Humanistycznych prof. dr hab. Paweł Grata podkreślili wagę i znaczenie święta jubileuszu 20-lecia Instytutu Archeologii wieńczącego wyróżnieniem prof. Aleksandra Kośko, wielkiego przyjaciela rzeszowskich archeologów.

Po wygłoszeniu oficjalnych przemówień i zaproszeniu uczestników konferencji do obrad oddano głos prof. dr. hab. Janowi Machnikowi, wybitnej postaci polskiej i europejskiej archeologii, jednemu z ojców założycieli Instytutu Archeologii UR. Oprócz wprowadzenia do tematyki konferencji, przedstawienia interesującego, ponadczasowego spojrzenia na problem pograniczy kulturowych dokonał on wielu interesujących retrospekcji minionego dwudziestolecia działalności Instytutu.

Wystąpienie prof. dra hab. Jana Machnika stanowiło preludium do obrad w ramach I sesji. W części tej wysłuchano dwóch referatów poświęconych zagadnieniom wczesnoneolitycznej kultury ceramiki wstępowej rytej autorstwa prof. dra hab. Sławomira Kadrowa (Uniwersytet Rzeszowski), pt. „Rzeszowski mikroregion osadniczy we wczesnym neolicie” oraz prof. dra Thomasa Saile (Uniwersytet w Ratyżbonie) i dra Macieja Dębca (Uniwersytet Rzeszowski) pt. „On the Bandkeramik to the east of the Vistula River: at the limits of the possible”. Następnie kilku prelegentów zaprezentowało wystąpienia dotyczące zróżnicowanych aspektów

badań fenomenu kultury trypolskiej na terenach Rumunii, Ukrainy i Mołdawii. Dr Constantin Preoteasa (Muzeum w *Piatra-Neamț*) przedstawił nowe informacje na temat wschodniokarpackich rubieży trypolskich – „New data concerning the southern border of the Precucuteni-Cucuteni-Tripolye cultural complex in eastern Carpathians area”, a dr Taras Tkachuk (Muzeum w Haliczu) omówił „Granice lokalnych grup kultury trypolskiej na etapie B II (IV tysiąclecie p.n.e.)”. Ważny głos w dyskusji na temat północnych rubieży kultury trypolskiej oddał mgr Dmytro Verteletskyi (Uniwersytet Rzeszowski) w referacie „Nowe dane o osadzie obronnej kultury trypolskiej (C-II) Myroshoszcza, stan. 15 na Wyżynie Wołyńskiej”. Z kolei zespół badawczy w składzie dr Ghenadie Sîrbu (Mołdawska Akademia Nauk w Kiszyniowie), prof. dr hab. Małgorzata Rybicka (Uniwersytet Rzeszowski), dr Dariusz Król (Uniwersytet Rzeszowski) i mgr Livia Sîrbu (Mołdawska Akademia Nauk w Kiszyniowie) w wystąpieniu pt. „Miejsce osady Gordinești II-Stîncă goală w studiach nad eneolitem międzyrzecza prucko-dniestrzańskiego” podzielił się z uczestnikami obrad najnowszymi wynikami badań późnej kultury trypolskiej

w północnej Mołdawii. Sesję I zamknął interesujący wykład dr Weroniki Skrzyńskiej (UAM) pt. „Wytwórczość włókiennicza społeczności kultury trypolskiej na przykładzie odcisków tekstylnych na wyrobach glinianych. Wstęp do problematyki”. Po wysłuchaniu wszystkich referatów przystąpiono do dyskusji.

W popołudniowej sesji II nadal prezentowano problematykę kulturowego pogranicza środkowo-wschodnioeuropejskiego w okresie neolitu i wczesnej epoki brązu. Przedstawiono również wyniki ważnych badań interdyscyplinarnych. Prof. dr hab. Andrzej Pelisiak (Uniwersytet Rzeszowski) wygłosił referat „Z badań nad pograniczem biolukturowym w IV–III tysiącleciu BC. Wczoraj i dziś”. Następne dwa wystąpienia poświęcono z kolei kwestiom prahistorycznego krzemieniarstwa. Dr Marcin Szydłowski (Uniwersytet Szczeciński) omówił „Struktury narzędzi krzemiennych w kulturach neolitycznych i wczesnobrązowych. Na limesie Niżu i Pogórza”, a dr Janusz Budziszewski (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie) wygłosił odczyt „Występowanie i eksploatacja krzemieni w dorzeczu Dnie-

stru i Żłotej Lipy. Historia i perspektywy badań”. Kolejne referaty w ramach sesji II dotyczyły zagadnień na pograniczu archeologii i nauk przyrodniczych. Prof. UAM dr hab. Mirosław Makohonienko w imieniu polsko-ukraińskiego zespołu przedstawił „Badania zmian środowiskowych epoki neolitu i brązu metodą analizy pyłkowej w strefie lasostepu zachodniej Ukrainy”, zaś prof. UAM dra hab. Iwona Hildebrandt-Radke zaprezentowała referat pt. „Gleby jako wskaźniki zmian krajobrazowych obszarów lessowych Europy Środkowej w holocenie na przykładzie badań kurhanów kultury komarowskiej (Bukivna, Ukraina)”. Sesję zamknęło wystąpienie prof. UR dr hab. Piotra Gębicy – „Globalne zdarzenia klimatyczne w holocenie – rejestracja, datowanie i znaczenie w rekonstrukcji środowiska”. Ze względu na napięty program konferencji i ograniczenia czasowe oficjalny panel dyskusyjny podsumowujący pierwszy dzień obrad został skrócony. Owocne rozmowy kontynuowano jednak z powodzeniem w kuluarach podczas spotkania towarzyskiego.

Równie interesujące i stojące na wysokim poziomie były wystąpienia podczas drugiego dnia konferencji. Podczas sesji III zespół w składzie dr Szymon Nowaczyk (Muzeum Archeologiczne w Biskupinie), dr Agnieszka Przybył (Uniwersytet Wrocławski) i Joanna Rennwanz (IAiE PAN Poznań) wygłosił odczyt pt. „Grupa mrowińska – wielkopolski wariant kultury pucharów lejkowatych z północnych rubieży badenizacji”. Następnie prof. dr hab. Marzena Szmyt (Muzeum Archeologiczne w Poznaniu) skierowała uwagę słuchaczy na ukraińskie rubieże kultury amfor kulistych w referacie pt. „Między Karpatami a Dnieprem. Pogranicze lasostepu i stepu w pierwszej połowie III tys. p. Chr.”, natomiast zespół w składzie dr hab. Anita Szczepanek (UJ), dr Paweł Jarosz (IAiE PAN Kraków), dr hab. Piotr Włodarczak (IAiE PAN Kraków) i Maja Krzewińska (Uniwersytet Sztokholmski) przedstawił wyniki badań „Społeczności schyłkowego neolitu w Polsce

południowo-wschodniej w świetle badań interdyscyplinarnych”. Do zagadnień kulturowych neolitu i epoki brązu na terenie Ukrainy powrócono w wystąpieniach dr Danuty Żurkiewicz (UAM), Aleksandra Koško (UAM) i dra hab. Piotra Włodarczaka w referacie pt. „Na rubieży Podola – projekt Jampol. Osiągnięcia i perspektywy” oraz dra Jakuba Niebieszczańskiego (UAM), dra Jana Romaniszyna (UAM), prof. dra hab. Przemysława Makarowicza (UAM), mgra Igora Kochkina (Podkarpacki Uniwersytet Narodowy w Ivano-Frankivsku) i dra Vitaliya Ruda (NANU w Kijowie) w prezentacji pt. „Krajobrazy kurhanowe z neolitu i epoki brązu zachodniej Ukrainy”. Na uwagę zasługują również interesujące wyniki badań polsko-greckich, zreferowane przez prof. dra hab. Janusza Czebreszuka (UAM) w wystąpieniu pt. „Na pograniczu cywilizacji. Północna Grecja w epoce brązu na przykładzie doliny rzeki Anthemous”.

Ostatnią IV sesję konferencji wypełniły przede wszystkim liczne wystąpienia badaczy ukraińskich oraz polskich z ośrodka rzeszowskiego. Dotyczyły one głównie wczesnej epoki żelaza i średniowiecza. Interesujące referaty wygłosili Viktor I. Kłochko (Akademia Mohylańska) – „Нові данні про Дністровський та Бузький торговельні шляхи добу середньої бронзи”, Liubov Kłochko (Akademia Mohylańska) – „Грецькі міфічні образи в декоративному мистецтві Правобережної Скіфії” i Yuriy Boltiryk (NANU w Kijowie) – „Маркери сухопутних комунікацій Скіфії (способа пошуку шляху з берегів Понту до берегів Сяну)”. Następne cztery wystąpienia związane były już z badaniami słynnego – „na miarę Biskupina”, jak odważnie zauważył prof. dr hab. Aleksander Koško – grodziska w Chotyńcu, łączonego ze scytyjskim kręgiem kulturowym. Najpierw wysłuchano referatu mgra Marcina Burghardta (Uniwersytet Rzeszowski) pt. „Grociki strzały typu scytyjskiego z południowo-wschodniej Polski – nowe spojrzenie”, po czym zespół badaczy Instytutu Archeologii Uniwersytetu

Rzeszowskiego w składzie prof. dr hab. Sylwester Czopek, dr Katarzyna Trybała-Zawiślak, mgr Tomasz Tokarczyk, mgr Ewelina Ocadyryga-Tokarczyk, dr Joanna Adamik-Proksa, dr Wojciech Rajpold i mgr Marcin Burchardt przedstawił wyczerpujący referat na temat aktualnego stanu badań grodziska. Wątek chotyński spięty został intrygującym wystąpieniem prof. dra hab. Sylwestra Czopka pt. „Znaczenie odkrycia aglomeracji chotyńskiej w kontekście sytuacji kulturowej na granicy Europy Wschodniej i Środkowej we wczesnej epoce żelaza”. Referat ten był w istocie znakomitą egzemplifikacją tematyki konferencji, w tym przypadku akcentującym problem kulturowego limesu pomiędzy wschodnią i zachodnią Europą we wczesnej epoce żelaza. Problem granicy społeczno-kulturowej pomiędzy „wschodem” a „zachodem”, choć w odmiennym wybrzmiał również w kończącym konferencję referacie prof. UR dra hab. Marcina Wołoszyna pt. „Grody Czerwieńskie – stan i perspektywy badań”. Oba spotkały się z wysokim uznaniem międzynarodowego środowiska naukowego obecnego na auli. Ożywione i twórcze dyskusje na temat tych i innych wystąpień toczyły się następnie do późnych godzin wieczornych.

Podsumowując, konferencja z okazji 20-lecia powstania Instytutu Archeologii okazała się być wydarzeniem bardzo doniosłym dla rzeszowskiego środowiska uniwersyteckiego. Obecność tak wielu znakomitych gości, wysoki poziom wystąpień i znakomite dyskusje stanowią najlepsze potwierdzenie jakości Naszego Instytutu i uznania, jakim cieszy się on w środowiskach polskiej i międzynarodowej archeologii. Wielka tylko szkoda, że w tym święcie nie mogła uczestniczyć dyrektor Instytutu Archeologii prof. dr hab. Małgorzata Rybicka, dla której organizacja obchodów 20-lecia Instytutu zwieńczonych nadaniem godności doktora honoris causa prof. dr hab. Aleksandrowi Koško była jednym z najważniejszych celów w bieżącym roku akademickim.

W rzeszowskim Muzeum Etnograficznym im. Franciszka Kotuli między 24 października a 8 grudnia 2019 roku można było obejrzeć wystawę malarstwa profesora Instytutu Sztuki UR Marka Pokrywki opatrzonej tytułem: „ZakaMarki wyobraźni”.

ZakaMarki wyobraźni

Jan Wolski

We wstępie do katalogu artysta tak tłumaczy ideę układu swych prac w muzealnym wnętrzu: „zarówno aranżacja wystawy, jak i elementy, z których jest złożona, mają za zadanie wprowadzić widza w proces, jaki towarzyszy powstawaniu prac, jednakowo tych rysunkowych, jak i malarskich. Porządek chronologiczny obejmujący szkice koncepcyjne, studia i notatki do przyszłych obrazów pokazuje w ewolucyjny sposób stopniowe przechodzenie w pełne realizacje i tworzenie prac skończonych”. Artysta chciałby także, aby tytuł „ZakaMarki” wyobraźni sugerował swoistą tajemniczość, co byłoby najbardziej oczekiwanym przez niego skojarzeniem.

Marek Pokrywka nie komponuje swych obrazów dla opisu, by zrobić wrażenie, lecz używa ich jako sposobu porozumiewania. Służą jako specyficzne przekazy doznań artysty, konstatacje różnych stanów świadomości, emocji i doznań, reakcji na zastaną rzeczywistość, raczej subiektywną niż obiektywną. Obraz jest zatrzymaniem jakiegoś stanu w ruchu, przejściem z jednej formy – zastanej lub stworzonej w wyobraźni – do formy utrwalonej na płótnie, stającej się przez to rejestrem zdarzeń, odczuć, myśli, aktem intuicyjnego rozpoznania, odbi-

ciem procesu trwającego w obszarze tajemniczym, niejasnym, trudnym do uchwycenia, jednocześnie jest też katalizatorem czynnego uczestnictwa lub trwania w stanie niepoddającym się łatwo pojęciowemu opisowi.

Pokazanie fragmentu procesu powstawania obrazu od pierwszych, może przypadkowych albo nawet nieczytelnych zupełnie impulsów, poprzez serie szkiców i przymiarek, owo zagłębienie w „zakamarki wyobraźni”, pozwala odbiorcy śledzić drogę od inicjującej idei pierwotnej, poprzez dalsze czynności, aż po ich owocowanie, czyli skończone dzieło. Przy czym nie jest to

droga dowolnie wyznaczona, lecz wynika z poznania, ze świadomości obierania celu i motywacji tej czynności. Oczywiście ma ona także pewien zasób spontaniczności, bo artysta w trakcie tworzenia doświadcza jakiegoś procesu lub wskazuje ważne dla niego wartości.

Odsłania więc coś na kształt gestu wewnętrznego, zakotwiczonego w postrzeganym i realnym świecie. Najważniejsza w tej drodze zda się być aktywność, oddawanie albo nazywanie określonych przeżyć, które mogą być odpowiedziami na postawione lub jedynie przeżywane pytania. Działanie twórcze

jest subiektywne, realizowane być może poprzez intuicyjne analizy, materializujące się jako efekt określonych przeżyć, jako odbicie realnych doświadczeń, jest także stwarzaniem własnego i realnego świata w sposób poniekąd irracjonalny, oparty na czystej twórczości, a nie intelektualnym rozpoznaniu lub co gorsza, chłodnej kalkulacji. Tak oto artysta buduje rodzaj podstawy, która widzowi umożliwia przejście do stanu nowego, którym jest własne odczytanie dzieła plastycznego.

Rzeczywistość zewnętrzna i wewnętrzna, świat materialny i duchowy znajdują swą interpretację w dziele, które spełniło się i dokonało w akcie twórczym, jednoczącym wolę i pragnienie oraz aluzyjne motywacje i rozwiązania. Kiedy wyważone zostają wszystkie elementy, powstaje obraz o wymowie uniwersalnej, stanowiący przy tym świadectwo autentycznych, konkretnych doznań,

które ujawniają teraz swe interpretacyjne możliwości, a nawet w razie potrzeby dają się przypisać sprecyzowanej teorii. Powstają prace o silnym zabarwieniu uczuciowym, podbudzają emocje, oddziałujące bezpośrednio. To są niewątpliwe i najistotniejsze wartości malarstwa Marka Pokrywki. Jego forma zdaje się być dość ascetyczna, ale zarazem jest niezwykle bogata kolorystycznie, pełna pomysłów, często poetyckiej niedookreśloności. Żyje ono własnym życiem, które charakteryzuje specyficzny realizm, jakby niezdecydowany, a może powściągliwy, ujawniający jednak głębokie wycucie plastyczne, subtelność wyrazu, jędrność barw.

Stosunek artysty do świata i życia jest wyjątkowo pozytywny, rzecz można: dojrzałe humanistyczne w sposobie myślenia, afirmujący życie łączące w sobie potęgę ducha i głębię kultury. Rzeczywistości nie da się opisać i zinterpretować

tylko w wymiarze racjonalnych ocen, a to dlatego, że zawsze dopełniają ją to, co niewytłumaczalne i tajemnicze, w jakiejś mierze mistyczne. Wyraźne i widoczne jest w pracach plastycznych Pokrywki głębokie zespolenie z naturą, z Bogiem, z każdym przejawem bytu.

Warto jeszcze odnotować jeden aspekt tej twórczości, na który zwraca uwagę Magdalena Rabizo-Birek, a mianowicie „rys dziecięcości”. A to dzięki niemu właśnie „Alfabet plastycznych form, którym pozostaje wierny, składa się z niewielu elementów. Niemal wszystkie znaleźć można w sztuce dzieci (...), gdy kreślą archetypowe formy: głowonoga lub głowy jako znaku człowieka, domu, drzewa, kwiatu, ptaka. W razie potrzeby Pokrywka wzbogaca stały alfabet swoich form o nowe, przedmiotowe znaki”.

Fot. J. Strzecha

Mikołajki 2019

Aneta Bytnar

Święty Mikołaj lubi odwiedzać dzieci w każdym miejscu na całym świecie. Dlatego też 10 i 11 grudnia 2019 r., z wotkiem pełnym prezentów przyjechał do Klubu „Pod Palmą”, gdzie odbyła się już po raz czwarty zabawa mikołajkowa dla dzieci pracowników Uniwersytetu Rzeszowskiego zorganizowana przez Stowarzyszenie Studentów i Absolwentów UR. Oczekując upragnionego Gościa, dzieci z wielkim zainteresowaniem obejrzały występ dziecięcego zespołu tanecznego „Kornele” działającego przy Młodzieżowym Domu Kultury w Rzeszowie pod opieką mgr Magdaleny Muchy, ponadto wzięły udział w zabawach

przygotowanych przez zespół animatorów ZIQA Martę Tabaczyńską-Latochę i Grzegorza Latochę. A już samo – wyczekiwane wszak przez cały rok – spotkanie ze św. Mikołajem minęło w bardzo miłej atmosferze i przyniosło wiele radości naszym pociechom. Dzień ten na długo zostanie w pamięci dzieci przybyłych pod „Palmę”. Mikołajki to największa impreza integrująca pracowników akademickich na Uniwersytecie Rzeszowskim. W tym roku wzięło w niej udział 350 dzieci i około 500 rodzi-

ców. Składamy serdeczne podziękowania dla pana rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego prof. dra hab. Sylwestra Czopka za możliwość cyklicznej organizacji Mikołajków, a także dla prorektora ds. studenckich i kształcenia dra hab. Wojciecha Walata, prof. UR za osobiste zaangażowanie oraz wspieranie inicjatyw środowiska akademickiego.

Fot. M. Tabaczyńska-Latocha

Nagrody dla młodych artystów wręczone w Uniwersytecie Rzeszowskim

19 grudnia 2019 r. na Uniwersytecie Rzeszowskim odbyła się uroczystość wręczenia nagród w organizowanym przez Instytut Nauk Socjologicznych UR i Urząd Marszałkowski konkursie pt. „Podkarpacie – tutaj mieszkam. 20 lat województwa podkarpackiego. Nasze osiągnięcia i wyzwania”.

Nagrody laureatom wręczali: Jego Magnificencja prof. dr hab. Sylwester Czopek, rektor Uniwersytetu Rzeszowskiego, Władysław Ortyl, marszałek województwa podkarpackiego i ks. dr hab. Witold Jedynek, prof. UR, dyrektor INS.

Laureatami konkursu zostali:

- Blok Paweł (kl. VIII) – Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Rączynie.
- Kołcz Maria (kl. III) – Szkoła Podstawowa im. św. Jana Kantego w Biedaczowie.
- Kozar Karol (kl. VI) – Szkoła Podstawowa Nr 6 im ks. P. Skargi w Jarosławiu.
- Piekarz Karol (kl. VI) – Szkoła Podstawowa im. S. Staszica w Tyczynie.
- Piotrowska Milena (kl. VII) – Szkoła Podstawowa Sportowa Nr 33 w Rzeszowie (I miejsce w kategorii szkół podstawowych).
- Rospond Paweł (kl. IV) – Szkoła Podstawowa w Makowiskach.
- Sikora Maja (kl. V) – Szkoła Podstawowa Nr 6 w Rzeszowie (I miejsce w kategorii szkół podstawowych).
- Strzępka Magdalena (kl. VIII) – Szkoła Podstawowa im. ks. T. Wiatra w Łączkach Brzeskich.
- Klesyk Klaudia (kl. I) – Zespół Szkół Ekonomicznych w Rzeszowie.
- Kowalska Gabriela (kl. I) – Zespół Szkół Ekonomicznych w Rzeszowie (I miejsce w kategorii szkół ponadpodstawowych).
- Krupa Ewelina (kl. I) - Zespół Szkół Ekonomicznych w Rzeszowie.

Ze strony organizatorów w wydarzeniu uczestniczyli pracownicy INS UR: dr Mieczysław Janowski, dr Hubert Kotarski, dr Krzysztof Piroga, dr Mariusz Palak oraz dyrektor Departamentu Promocji i Współpracy Gospodarczej w Urzędzie Marszałkowskim Wioletta Rejman.

Galę finałową konkursu prowadziła dr hab. Krystyna Leśniak-Moczuk, prof. UR.

Prace fotograficzne, plastyczne, literackie i multimedialne obrazowały 20 lat zmian, sukcesów, osiągnięć i wyzwań w naszym województwie.

Zdobywcy pierwszych miejsc otrzymali nagrody pieniężne w wysokości 1600 zł, a pozostali laureaci nagrody rzeczowe ufundowane przez marszałka województwa podkarpackiego. Nagrody dla wyróżnionych ufundował Instytut Nauk Socjologicznych UR.

Na zakończenie uroczystości swój talent wokalny zaprezentowali bracia: Wiktor (9 lat) i Marcel (11 lat) Kotuła z Centrum Sztuki Wokalnej Anny Czenczek z Rzeszowa.

Gratulacje dla wszystkich uczestników konkursu.

Fot. M. Świącicki

IX Edycja pokazów podróżniczych „Globtroter”

Marcin Franczyk, Karolina Karaś, Vasylyna Petrovets, Adrian Ślęzak

12 grudnia 2019 r. członkowie Studenckiego Koła Naukowego Podróżników z Instytutu Nauk o Kulturze Fizycznej zorganizowali IX edycję spotkania z podróżnikami pt. „Globtroter”. Wydarzenie miało miejsce w budynku Uniwer-

sytetu Rzeszowskiego na ul. Pigoń. Publiczność – prawie 200 osób, głównie ze szkół średnich z Rzeszowa oraz Mielca – wypełniła salę po brzegi i miała okazję posłuchać o trzech różnych tematach w zakresie turystyki i podróży.

Spotkanie rozpoczął opiekun SKN Podróżników dr Jarosław Herbert, omawiając zwięźle charakter studiów na Uniwersytecie Rzeszowskim oraz historię poprzednich edycji „Globtrotera”.

W tym roku pierwszym prelegentem była pozytywna i energiczna **Karolina Sabat**. Zanim przeszła do konkretów związanych z podróżą na Islandię, przedstawiła intrygującą historię swojego życia. Krótka lekcja o tym, aby spełniać swoje marzenia, nigdy się nie poddawać i zawsze słuchać samego siebie, mogła być inspiracją dla młodej publiczności. To właśnie dzięki temu Karolina, absolwentka kierunku turystyka i rekreacja na UR, jest dziś szczęśliwym człowiekiem z masą wspomnień z podróży po całym świecie. Na spotkaniu postanowiła podzielić się zbiorem wspomnień i doświadczeń związanych z wyjazdem na Islandię. Wszystko, co tam doświadczyła i kogo spotkała, uważa za wspólną lekcję życia, której nigdy nie zapomni.

Następnie przed publicznością stanęli **Aneta Cap i Piotr Krzeczek**, łowcy przygód w Azji. Para podróżników zwiedziła Kazachstan i Kirgistan. Do szczęścia w tej podróży nie trzeba im było wiele – wystarczały im ładne widoki, uprzejmi ludzie, dobre miejsce na rozbicie namiotu i siły na każdy kolejny dzień wędrówki po bezkresnym ogromie gór, łąk i dolin rzecznych. Aneta i Piotr zobaczyli przepiękne jeziora, kaniony rzeczne, różne formacje skalne, potężne masywy górskie. A to wszystko otoczone jedynie dziką pustką. Dawało im do myślenia zarówno

podczas wyprawy, tak jak i słuchaczom na spotkaniu, jak tamtejsi, żyjący w jurtach mieszkańcy potrafią przetrwać cały rok, zmagając się ze skrajnościami np. w pogodzie.

Z ostatnim wystąpieniem na „Globtrotera” przybył **Kamil Józef Sznajder**. Bardzo doświadczony podróżnik swoim tematem odbiegł trochę od schematu wcześniejszych prelegentów – nie odniósł się do konkretnej wyprawy, lecz przekazał publiczności swoją wiedzę i przemyślenia zdobyte w wielu fascynujących miejscach na przestrzeni lat. Trafiał do nich nie tylko w celach podróżniczych, ale również m.in. jako wolontariusz. Temat jego wystąpienia – „Dlaczego podróżujemy?” – to stosowne pytanie, zwłaszcza dla tak młodej publiczności, jaka gościła na UR. Krótki przegląd turystyki, tego, jak się narodziła oraz co wnosi do ludzkiego życia, mógł być dla młodzieży inspiracją i natchnieniem do działania. Kamil podkreślał, że świat jest piękny, podróże kształcą, a ludzie na ziemi są dobrzy. Ogromna ilość przeżyć i doświadczeń Kamila były widoczne nawet w sposobie przekazu. Można było odnieść wrażenie, że opowiadając o sytuacjach z całego świata, to przeżywał je jeszcze raz.

Po prawie 4 godzinach IX edycja „Globtrotera” przeszła do historii. Dziękujemy naszym prelegentom za przybycie i przekazanie części swoich przygód i marzeń innym ludziom. Mamy nadzieję, że będziemy mogli kontynuować nasze spotkania jak najdłużej. Już dzisiaj zapraszamy wszystkich serdecznie za rok na okrągłą dziesiątą edycję.

Noc Biologów z wystawą interaktywną „Eksploratorium”

Tomasz Warchol

10 stycznia 2020 r. odbyła się czwarta edycja ogólnopolskiego wydarzenia pod nazwą „Noc Biologów”, które zorganizowane zostało przez Uniwersytet Rzeszowski, Dolinę Wiedzy, ExploRes i Stowarzyszenie EKOSKOP.

Głównym celem wydarzenia była popularyzacja nauki, w szczególności w zakresie biologii i nauk pokrewnych. W tym dniu każdy z uczestników mógł wspólnie z pracownikami naukowymi Uniwersytet Rzeszowskiego i wolontariuszami dokonać realnych doświadczeń chemicznych, przeprowadzić obserwacje mikroskopowe, poznać świat roślin i zwierząt, a także wziąć udział w naukowych wykładach i dyskusjach.

Wydarzeniu towarzyszyła wystawa interaktywna „Eksploratorium”, obsługiwana przez studentów koła naukowego Edukacja bez granic działającego przy Instytucie Pedagogicznym.

Fot. P. Zięba

20 stycznia 2020 roku w sali koncertowej Instytutu Muzyki odbył się kolejny koncert kołęd pracowników i studentów UR. Licznie zgromadzona publiczność wysłuchała i obejrzała wiele pięknie przygotowanych występów.

Należy cieszyć się, że ten rodzaj wspólnego świętowania zagościł na stałe w kalendarzu naszego Uniwersytetu.

Nasz koncert uświetnili:

1. Instytut Muzyki, Kolegium Nauk Humanistycznych – pastorałka „Raduj się świącie” – studenci kierunku jazz i muzyka rozrywkowa.
2. Instytut Nauk o Kulturze Fizycznej, Kolegium Nauk Medycznych – pastorałka „Świąt wesołych życzę wam” – zespół w składzie: Jacek Krupiński, Paweł Rut, Wiesław Szarek, Albin Gabor.
3. Kolegium Nauk Medycznych i Kolegium Nauk Przyrodniczych – pastorałka autorska „Artatom” – prof. dr hab. Artur Mazur oraz dr hab. Józef Cebulski, prof. UR.
4. Instytut Historii, Kolegium Nauk Humanistycznych – kolęda „Lulajże Jezuniu” – Łukasz Bizoń (stud. kier. kulturoznawstwo) – saksofon.
5. Instytut Nauk Prawnych, Kolegium Nauk Społecznych – kolęda „Gdy śliczna Panna” – Elżbieta Feret.
6. Instytut Pedagogiczny, Kolegium Nauk Społecznych – pastorałka autorska „Wiatr pędziwiatr” – Janusz Boczar, Marta Wrońska, Wojciech Motyka, Hubert Sommer, Lucjan Rybak oraz studenci.
7. Instytut Ekonomii i Finansów, Kolegium Nauk Społecznych – pastorałka „Mario czy już wiesz?” – zespół Inflacja 2.0.
8. Instytut Nauk Rolniczych i Instytut Technologii Żywności i Żywnienia – pastorałka „Tylko jedna jest taka noc” – Natalia Kochman, Michał Miłek oraz studenci: Adrian Frydrych i Bartłomiej Deleka.
9. Instytut Nauk Socjologicznych, Kolegium Nauk Społecznych – pastorałka „Skrzypi wóz” – studenci kier. praca socjalna pod kierunkiem dr hab. Krystyny Leśniak-Moczuk, prof. UR.
10. Kolegium Nauk Medycznych – utwór „Wonderwall” z rep. grupy Oasis, studenci kierunku lekarskiego, English Devision i ich opiekun prof. David Aebisher (gitara).

Występ finałowy – kolęda „Przybieżeli do Betlejem” – wszyscy wykonawcy.

Gratulujemy wszystkim wykonawcom. Dziękujemy za wspólne świętowanie i zapraszamy na kolejną edycję.

Redakcja

Fot. M. Świącicki

Koncert kołęd pracowników i studentów Uniwersytetu Rzeszowskiego

VII Noworoczny Wyjazd Narciarsko-Snowboardowo-Turystyczny Uniwersytetu Rzeszowskiego i Stowarzyszenia Studentów i Absolwentów UR oraz ich rodzin

Krynica Zdrój 3-6 stycznia 2020

Bożena Duda
Elżbieta Rokosz-Piejko

Można śmiało stwierdzić, że wyjazd narciarsko-snowboardowo-turystyczny i wypoczynkowy Uniwersytetu Rzeszowskiego do Krynicy Zdroju stał się naszą akademicką noworoczną tradycją. W dniach 3-6 stycznia 2020 r. odbył się on już po raz siódmy. Grupa 130 miłośników białego szaleństwa i pasjonatów aktywnego wypoczynku wraz z przedstawicielami Studium Wychowania Fizycznego i Rekreacji oraz Stowarzyszenia Studentów i Absolwentów UR w piątkowy poranek wyruszyła z Rzeszowa na podobój zaśnieżonych stoków Beskidu Sądeckiego. Wśród uczestników nie zabrakło również amatorów pieszych wędrówek, a tegoroczna zimowa aura wyjątkowo zachęcała do wyjścia na szlaki. Już od

pierwszego dnia można było doskonalić swoje umiejętności w jeździe na nartach i desce snowboardowej pod baczny okiem wykwalifikowanych i bardzo cierpliwych instruktorów: mgra Adama Maryniaka, mgra Romana Peliszki, mgra Grzegorza Latochy oraz Dominiki Kasprzyk, studentki UR dwóch kierunków – ekonomii i pedagogiki. W ciągu 4 dni można było spróbować swoich sił na stokach Stacji Narciarskiej Tylicz Ski, Master Ski w Tyliczu oraz kompleksów narciarskich Słotwiny w Krynicy. W niedzielę 5 stycznia 2020 r. uczestnicy wyjazdu mieli okazję sprawdzić swoje umiejętności w zorganizowanych przez firmę MAXISPORT – Szkołę Aktywnego Wypoczynku z Rzeszowa (Marcina

Posiaka i Michała Zamorskiego) III Zawodach Narciarskich i Snowboardowych UR w slalomie na stoku Tylicz.Ski. W zawodach udział wzięło ponad 50 osób w różnych kategoriach – od skrzatów przez zuchów do seniorów. Najlepsi zawodnicy zostali uhonorowani medalami, pucharami od pana prorektora UR ds. studenckich i kształcenia dra hab. Wojciecha Walata, prof. UR i prezesa Stowarzyszenia Studentów i Absolwentów UR mgr Pawła Stawarza oraz upominkami ufundowanymi przez Ziąja.pl, Salon Optyczny Kwaśniak, Bank Pekao Oddział w Rzeszowie oraz Dział Promocji UR i Stowarzyszenie Studentów i Absolwentów UR.

- W kategorii „Skrzaty” w slalomie zwyciężyła Klara Kołodziej przed Antoniną Król i Oliwią Grabowską.
- W kategorii „Zuchy” pierwsze miejsce zajął Jan Najdecki, drugie Franciszek Kołodziej, a trzecie Kacper Puskarz.
- W kategorii „Młodzież” pierwsze miejsce zajął Michał Kowal, drugie Karol Kwaśniak, a trzecie Marcin Jachym.
- W kategorii „Kobiety” zwyciężyła Dominika Kasprzyk przed Martą Pomes i Anną Kołodziej.
- W kategorii „Mężczyźni” pierwsze miejsce wywalczył Wojciech Dyrek przed Maciejem Królem i Adamem Maryniakiem.
- W kategorii „Open” zwyciężył Michał Kowal z czasem 22,98 sek. przed Karolem Kwaśniakiem 23,09, Marcinem Jachymem 23,40, Wojciechem Dyrkiem 23,99, Maciejem Królem 24,99 i Adamem Maryniakiem 25,28.
- W zawodach snowboardowych triumfował Mateusz Wojnar przed Sewerynem Zającem i Grzegorzem Latochą.

W tym roku, w ramach urozmaicenia programu wyjazdu, w sobotni wieczór, w gęsto padającym śniegu, grupa zapalonych piechurów podjęła się „zdobycia” Góry Parkowej w Krynicy. Nie obyło się bez niespodzianek i nieprzewidywanych okoliczności nocnej, leśnej przyrody. Satisfakcja była tym większa, że ci nieliczni, którzy dotarli do celu, mogli zasiąść na prawdziwym tronie – jednej ze świątecznych podświetlanych atrakcji turystycznych Góry Parkowej.

Wzorem lat ubiegłych o najmłodszych uczestników wyjazdu troszczyli się doświadczeni animatorzy z firmy ZIQA – w tym roku Grzegorz Latocha – codziennie zapełniając ciekawymi i twórczymi rozrywkami, tak aby każde z dzieci mogło możliwie najatrakcyjniej wykorzystać czas wolny.

Oprócz śnieżnego szaleństwa nie zabrakło również okazji do wieczornego roz-

ciągnięcia zmęczonych mięśni w tańcu i złapania rytmu do jazdy pomiędzy tyczkami slalomowymi, jak również integracji przy wspólnym graniu i śpiewaniu kolęd oraz piosenek rajdowo-turystycznych. Dzięki uprzejmości pani dyrektor Ośrodka Sanatoryjno-Wypoczynkowego „Hajduczek” – Anny Tomali, która każdego roku oddaje na wyłączność swój ośrodek grupie turystów z UR, najwytrwalsi mogli bawić się do późnych godzin wieczornych. Spontanicznym przedsięwzięciom indywidualnym i grupowym nie było końca. Tym sposobem, na oczekaniu, z inicjatywy pani dr hab. Krystyny Leśniak-Moczuk, prof. UR powstał utwór na cześć inicjatora, opiekuna, instruktora i koordynatora wyjazdów noworocznych do Krynicy, mgra Adama Maryniaka, odśpiewany przez znakomitą grupę muzyczną „Od Hajduczka jadę...”, utworzoną i ubraną w zjawiskowe kostiumy specjalnie na tę okazję.

W pełni zadowoleni z pięknej, białej zimy oraz związanych z nią licznych przygód, a także doskonałych warunków na stokach, już zapisujemy się do Krynicy na przyszły rok, a OSW „Hajduczek” został wstępnie zarezerwowany przez organizatorów dla UR w dniach od 3 do 6 stycznia 2021 r.

Do zobaczenia za rok!!!

Fot. E. Rokosz-Piejko, T. Marut

Moskwa znana i nieznana

Jolanta Kur-Kononowicz

W dniach od 16 do 30 września 2019 r. studenci ze Sławistycznego Koła Naukowego pod opieką dr Jolanty Kur-Kononowicz z Katedry Rusycystyki przebywali w Moskiewskim Pedagogicznym Uniwersytecie Państwowym na stażu naukowym „Współczesna Rosja: język i kultura”. Wyjazd został realizowany przede wszystkim dzięki wsparciu finansowemu JM Rektora UR, prof. dra hab. Sylwestra Czopka oraz pełnomocnika rektora ds. badań naukowych UR prof. dra hab. Marka Koziorowskiego.

W ciągu dwóch tygodni poznawaliśmy Moskwę i Rosję zarówno w czasie przedpołudniowych zajęć, jak i popołudniowych wycieczek. Uczestniczyliśmy w różnorodnych zajęciach dotyczących kultury, historii Rosji i Moskwy (w wymiarze 24 godzin). Pracownicy uniwersytetu w interesujący sposób przybliżyli nam m.in. zagadnienia dotyczące rosyjskiej oświaty, architektury, kina, teatru, muzyki, malarstwa i sztuki współczesnej Rosji.

Spotkanie i seminarium

Spotkanie z władzami uczelni z udziałem dyrektora Instytutu Filologii, prof. Eleny Gienadjewnoj Czernyszewoj, dyrektora Instytutu Sztuk Pięknych, prof. Stanisława Piotrowicza Łomowa, dyrektora Instytutu Języków Obcych, dra Sergieja Alesiejewicza Zasorina, dyrektora Centrum Religioznawstwa, dr Marii Aleksandrowny Kriwierko, kierownika Katedry

Muzeum Zabawek – Sergijew Posad

Języków Obcych, dra Wiktora Szeteli, przewodniczącego Towarzystwa Przyjaźni Polska-Rosja, Stanisława Iwanowicza Ksienżika upłynęło w przyjemnej atmosferze. Akcentowano chęć współpracy uczelni słowiańskich. Niejednokrotnie zwracano uwagę na ogromną rolę przyjaźni narodów słowiańskich we współczesnym świecie.

Studenci ze Sławistycznego Koła Naukowego wzięli udział w seminarium naukowym, podczas którego wystąpili z referatami o tematyce lingwo-kulturologicznej. Moderatorami seminarium byli: dyrektor kontrastywnej lingwistyki Instytutu Języków Obcych M.C. Cyrienowa, specjalista Centrum Religio-

znawstwa MPGU dr E.O. Habienskaja i opiekun naukowy Sławistycznego Koła Naukowego dr J. Kur-Kononowicz.

Zwiedzanie miasta

Dużo czasu poświęciliśmy architekturze świątyni prawosławnych. Zwiedziliśmy m.in. wysadzony w powietrze z rozkazu Stalina w 1931 r. i odbudowany w latach 90., będący dzisiaj dumą Rosjan, Sobór Chrystusa Zbawiciela czy też Monaster Nowodziewiczny.

Na długo pozostanie w pamięci wizyta w duchowym centrum Rosji – Sergijewskim Posadzie z przepiękną ławrą i jej błękitno-złotymi lśniącoymi w słońcu kopułami. Poruszono również zagad-

Sobór Wasilija Błazennego na Placu Czerwonym

Moskiewskie Międzynarodowe Centrum Biznesowe

nienie tolerancji religijnej w Rosji. Spoktaliśmy się z przedstawicielami innych wyznań, którzy studiują lub pracują w Moskiewskim Uniwersytecie Pedagogicznym.

Byliśmy w samym sercu miasta – na Placu Czerwonym z jego świątyniami. XIV-wieczny Kreml od dawna stanowi symbol rosyjskiej władzy politycznej i oficjalną rezydencję prezydenta Rosji. Sobór Wasilija Błazennego, zwany Soborem Opieki Matki Bożej, został zbudowany na cześć zwycięstw Iwana Groźnego nad Tatarami. Kształt, w dużej mierze dzięki kolorom kopuł, przypomina nieco płomień ogniska wznoszący się ku niebu. Osiem kopuł łączy osiem cerkwi powiązanych wspólnym korytarzem i symbolizujących osiem dni walk Iwana Groźnego z Tatarami pod Kazaniem.

Interesujący architektonicznie pozostaje również Główny Dom Towarowy, tzw. GUM, zbudowany jeszcze pod koniec

XIX w. Na pewno warto wybrać się także do Izmańtowskiego Kremla, czyli bajkowego historycznego centrum rozrywki z kolorowymi mostami, z dziadkowym strychem i carskim weselem. Podziwialiśmy również architekturę parków – Gorkiego, Zwycięstwa, Muzeonu, Zariadje. Atrakcją tego ostatniego jest most przypominający bumerang zawieszony nad rzeką Moskwą.

Widzieliśmy blok mieszkalny, w którym powstawały kadry do filmu „Szczęśliwego Nowego Roku” („С легким паром, или ирония судьбы”) (1975) w reżyserii Eldara Riazanowa z polską aktorką Barbarą Brylską w roli głównej.

Rosyjskie tradycje

Bardzo podobało się nam uczestnictwo w warsztatach – malowania matryoski, ikony, wykonywania zabawek rosyjskich (lalki z włóczki), ozdób (bransoletka, brelok).

W czasie pobytu uczestniczyliśmy w festiwalu geograficznym, na który przyjechali mieszkańcy odległych zakątków kraju z opowieściami o zwyczajach ludowych w różnych regionach geograficznych Rosji. Mogliśmy posłuchać interesujących opowiadań, np. współczesnych myśliwych z tajgi.

Na Nowym Arbacie w czasie festiwalu światła oglądaliśmy budynki z piękną iluminacją świetlną.

Kultura i sztuka

W ramach moskiewskiej „trasy literackiej” mieliśmy przyjemność być na skwerze Michaiła Bułhakowa, czyli w miejscu, gdzie zaczyna się akcja „Mistrza i Małgorzaty”, oraz w mieszkaniu pisarza. Zwiedziliśmy piękny architektonicznie dom rodzinny Maksyma Gorkiego. Byliśmy w kapliczce przy Nikitskich Worotach, w której Aleksander Puszkina brał ślub z Natalia Gonczarową w 1831 r. Na Bulwarze Twerskim widzieliśmy miejsca związane z Siergiejem Jesieninem.

Moskiewski Pedagogiczny Uniwersytet Państwowy

Pomnik Michaiła Bułhakowa

Niezapomniane wrażenie pozostawiła po sobie Galeria Trietiaowska z prawdziwymi arcydziełami sztuki – obrazami m.in. Szyszkowa, Surikowa, Wasniecowa, Ajwazowskiego, Kuindzi, Riepina i innych znanych malarzy rosyjskich i europejskich.

Obejrzeliśmy spektakl muzyczno-poetycki „Moskwa i Moskwićzanie”, w którym pojawiły się bardziej i mniej znane piosenki o Moskwie. W Teatrze Operetki byliśmy na musicalu „Anna Karenina” z interaktywnymi dekoracjami i bardzo nowoczesną choreografią. Z zewnątrz podziwialiśmy piękny klasycystyczny budynek Teatru Bolszoi – świątyni rosyjskiego baletu.

Współczesna Moskwa

Nie da się nie zauważyć górujących nad miastem siedmiu socrealistycznych wieżowców stalinowskich, ale dzisiejsza Moskwa to również urokliwe szklane domy. Współczesna stolica kojarzona jest również z drapaczami chmur, czyli

Moskiewskim City – nowoczesnym centrum biznesu, handlu i rozrywki, nazywanym też drugim Manhattanem, Dubajem czy Shanghajem.

Do atrakcji stolicy należy trójwymiarowe kino, dzięki któremu można znaleźć się w środku oceanu i poczuć na twarzy krople wody z morskich fal. Za sprawą czarodziejskich okularów mogliśmy w tropikalnej puszczy obserwować skradającego się w jej gęstwinie tygrysa. Wehikuł czasu pozwolił nam przenieść się do wnętrza egipskiej świątyni.

Interesująco prezentuje się olbrzymia podświetlana makieta miasta na WDNH z możliwością zrobienia tam zdjęcia i przesłania w najbardziej odległe miejsce świata.

Nie sposób nie wspomnieć o szybkim transporcie stolicy, a przede wszystkim o metrze, kolei jednoszynowej, wygodnych wagonach kolejki linii obwodowej MCK (tzw. Moskiewski Centralny Pier-

ścień). Mówi się o metrze: największym w Szanghaju, najstarszym w Londynie, a najpiękniejszym w Moskwie. Marmurowe stacje ze złożonymi dodatkami, ogromnymi żyrandolami (surowiec do budowy stacji pochodzi z Uralu, Kaukazu, Dalekiego Wschodu) są prawdziwymi dziełami sztuki (nie tylko sztuki socrealizmu).

Podsumowanie i zaproszenie

Wszyscy uczestnicy otrzymali na zakończenie pobytu w największym mieście Europy certyfikaty ukończenia stażu oraz zaświadczenia potwierdzające aktywne uczestnictwo w seminarium naukowym w MPGU w Moskwie.

Na relację z naszego wyjazdu do stolicy Rosji zapraszamy 17 grudnia 2019 r. o godz. 11.30 do Katedry Rusycystyki, Instytut Neofilologii, al. W. Kopisto bud. A3, s. 305.

Fot. J. Kur-Kononowicz

Świąteczne Zawody Pływackie Uniwersytetu Rzeszowskiego

Zbigniew Sarna

11 grudnia 2019 r. odbyły się Świąteczne Zawody Pływackie Uniwersytetu Rzeszowskiego. W 24. edycji zawodów na pływalni ROSiR uczestniczyli studenci, studentki oraz absolwenci UR. Przed zawodami licznie zgromadzona publiczność oglądała pokazy skoków do wody w wykonaniu zawodników reprezentacji Polski w tej dyscyplinie sportu oraz pływających choinek przy zgaszonych światłach do melodii kolęd, wykonany przez zawodniczki sekcji pływackiej UR. Zawody otworzył prorektor ds. studenc-

kich i kształcenia dr hab. Wojciech Walat, prof. UR wraz z dyrektorem Studium Wychowania Fizycznego i Rekreacji mgr. Tomaszem Świątkiem. Pomysłodawcą i organizatorem tych zawodów jest mgr Zbigniew Sarna SWFiR.

Sponsorzy: Studium Wychowania Fizycznego i Rekreacji, Greinplast Chemia Budowlana, Termoinstal, Bernacki Industrial, Services, Kwaśniak Nieruchomości i Optyki oraz Dział Promocji Uniwersytetu Rzeszowskiego

Fot. M. Świąćcki

IX Memoriał im. Dominika Jakubowskiego

Andrzej Jakubowski

Studium Wychowania Fizycznego i Rekreacji UR, Klub Uczelniany AZS UR i Sekcja Koszykówki Mężczyzn z opiekunem mgr. Jackiem Krawczykiem zorganizowali w dniach 12–13 grudnia 2019 r. IX Memoriał im. Dominika Jakubowskiego w koszykówce mężczyzn. Główną ideą zawodów jest upamiętnienie Dominika Jakubowskiego – studenta UR oraz członka sekcji koszykówki KU AZS UR i reprezentanta uczelni w Akademickich Mistrzostwach Polski. Ponadto impreza ma na celu integrację rzeszowskiego śro-

dowiska koszykówki, począwszy od amatorów pasjonatów, a skończywszy na zawodnikach młodego pokolenia czynnie uprawiających tę dyscyplinę zarówno w klubach uczelnianych jak i zawodowych. Zawody, które odbyły się w hali sportowej przy ul. Kasprowicza 1, przebiegały w przyjaznej sportowej atmosferze i duchu fair play, a wzięli w nich udział: Klub Uczelniany AZS Politechniki Rzeszowskiej, absolwenci UR, przyjaciele Dominika, KU AZS UR.

Patronat nad imprezą objął Prezydent Miasta Rzeszowa Tadeusz Ferenc. W wyniku dwudniowych zmagani koszykarskich I miejsce w memoriale zdobyła drużyna gospodarzy AZS UR przed AZS PRZ, na III miejscu uplasowali się absolwenci UR, IV miejsce zajęli przyjaciele Dominika.

Na MVP memoriału wybrano Adriana Ingłota, a miano najlepiej punktującego zawodnika zdobył Karol Kindlik. Najlepszym obrońcą został Jacek Łopatowski, a najlepiej rzucającym zawodnikiem za trzy punkty został Paweł Dobrzański.

Sponsorami Memoriału byli: Uniwersytet Rzeszowski, Urząd Miasta Rzeszowa, TPM Fabryka Reklamy, Reh4mat, Akces-med, AWBID, Ziaja.

Serdeczne podziękowania składamy sędziom, organizatorom i sponsorom Memoriału, a zwycięzcom gratulujemy sportowej postawy i zajętych miejsc!

Fot. A. Jakubowski

VIII Międzyuczelniany Świąteczny Turniej Szachowy w Uniwersytecie Rzeszowskim

Adam Maryniak

19 grudnia 2019 r. odbył się VIII Świąteczny Turniej Szachowy o Puchar JM Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego prof. dra hab. Sylwestra Czopka.

W turnieju szachowym, którego celem jest integracja środowiska akademickiego i szkolnego miasta Rzeszowa i Podkarpacia, wystartowało ogółem 63 uczestników. Ponadto organizatorzy postawili sobie za cel wyłonienie najlepszych szachistek i szachistów dla dwóch rzeszowskich uczelni UR i PRz do reprezentowania swoich Klubów Uczelnianych AZS podczas Akademickich Mistrzostw Polski, które odbędą się 21–23 marca 2020 r. w Katowicach.

Oficjalnego otwarcia 8. Międzyuczelnianego Świątecznego Turnieju Szachowego w UR dokonał jego patron, od początku pierwszej edycji, rektor Uniwersytetu Rzeszowskiego prof.

dr hab. Sylwester Czopek w obecności prezesa Podkarpackiego Związku Szachowego mgra Pawła Zaskalskiego (absolwenta historii UR), zastępcy dyrektora Studium Wychowania Fizycznego i Rekreacji UR dra Miłosa Szczudły i prezesa Stowarzyszenia Studentów i Absolwentów UR mgra Pawła Stawarza, który współorganizuje powyższe przedsięwzięcie sportowe wspólnie z Sekcją Szachową KU AZS UR od pierwszego turnieju. Pan rektor witając wszystkich uczestników zawodów szachowych, od przedszkolaków, przez uczniów szkół podstawowych, szkół średnich, studentów i absolwentów rzeszowskich uczelni, po seniorów królewskiej gry w murach naszej uczelni, życzył wszystkim jak najlepszych osiągnięć, a do organizatora turnieju i opiekuna Sekcji Szachowej KU AZS UR mgra Adama Maryniaka i kierownika Sekcji mgra Tadeusza Maruta zwrócił się z sugestią, aby dziewiąty turniej szachowy zorganizować w międzynarodowej obsadzie, co wszyscy przyjęli z wielkim zadowoleniem. Następnie Sędzia Główny turnieju szachowego mgr inż. Maciej Woźniak omówił wszystkie zasady gry i punktacji turniejowej i przystąpiliśmy do ponad czterogodzinnych zmagających szachowych.

Klasyfikację generalną w kategorii OPEN wygrał mistrz Maciej Marsza-

łek, zdobywając w siedmiu rundach 6,5 pkt, przed Kamilem Gierulskim (kat. k++) 6,0 pkt i Krzysztofem Skibą (kat. I) 5,5 pkt.

Najmłodszym adeptem „Królewskiej gry” w Uniwersytecie Rzeszowskim był Olgierd Podstawki z SP 8 w Rzeszowie (7 lat), który w stawce ponad sześćdziesięciu uczestników turnieju zdobył 3 punkty.

Wśród studentek wygrała Barbara Trybowska (UR I r. ekonomia), przed Anną Trybowską (UR II r. ekonomia), na trzecim miejscu uplasowała się Aleksandra Kozubal (UR II r. dietetyka). Wśród studentów wygrał Artur Chowaniec (UR) przed Robertem Brakiem (UR) i Phippem Pluteckim (UR). W kategorii szkół podstawowych zwyciężył Mateusz Kusiak przed Wiktoria Danek i Jakubem Koprem. W kategorii Szkół Średnich zwycięstwo zanotował Dominik Gazda, na

drugiej pozycji był Sebastian Zieliński, a na trzeciej Michał Pitera.

W mocno obsadzonej kategorii „absolwenci” zwyciężył Hubert Janzer (PRz) przed Mateuszem Lachem (UR) i Mateuszem Leśniakiem (UR).

Wśród pracowników Uniwersytetu Rzeszowskiego wygrał Miłosz Szczudło, druga była Anna Cisek, a trzecie miejsce przypadło Janowi Pisulińskiemu i Pawłowi Stawarzowi.

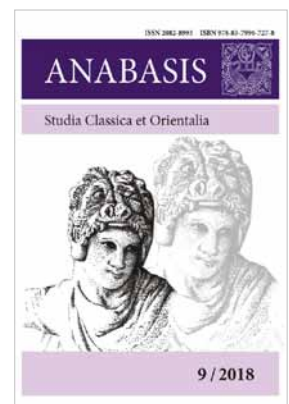
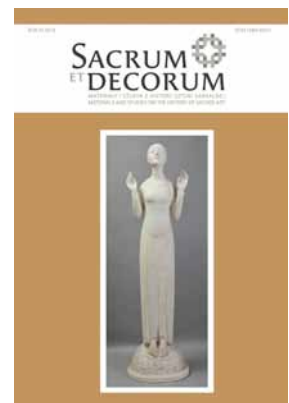
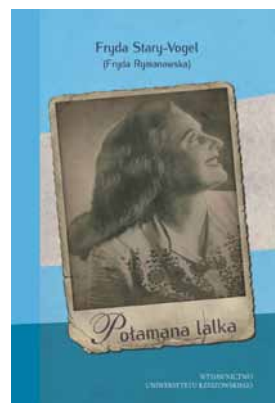
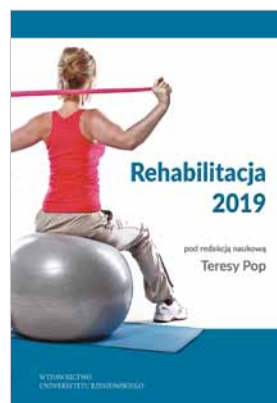
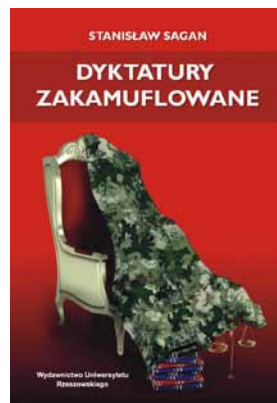
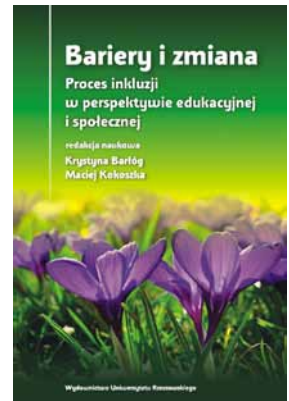
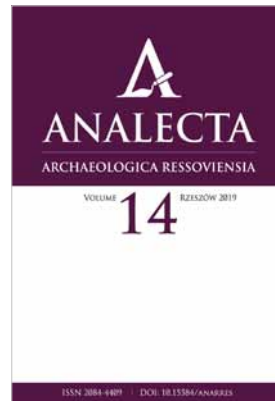
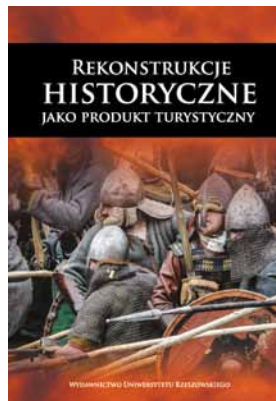
Podczas ceremonii zakończenia 8. Międzyuczelnianego Turnieju Szachowego puchary, dyplomy i nagrody rzeczowe w imieniu pana rektora prof. Sylwestra Czopka wręczał dr Maciej Huzarski, prezes Klubu Uczelnianego AZS UR.

Gratuluje zwycięzcom, a dziękuję bardzo wszystkim uczestnikom tego turnieju, w

szczególności przedszkolakom i uczniom szkół podstawowych.

Szczególne podziękowania składam Panu Rektorowi UR prof. Sylwestrowi Czopkowi za patronat honorowy, który od ośmiu lat obejmuje nad Świątecznym Turniejem Szachowym i go sponsoruje. Kolejne podziękowanie kieruję do Pana Sędziego Głównego turnieju Macieja Woźniaka, za wszystko co zrobił dla promocji szachów w UR i środowisku akademickim miasta Rzeszowa. Za swoją pracę w sędziowaniu wszystkich imprez szachowych w UR (turnieje świąteczne, Grand Prix, Symultany etc.) nie otrzymuje żadnego ekwiwalentu pieniężnego. Składam również podziękowanie Sponsorom Sekcji Szachowej KU AZS UR za okazaną życzliwość i pomoc finansowo-rzeczową przy realizacji naszych sportowych celów.

Nowości WYDAWNICZE

Prezentowane książki można nabywać, składając zamówienie pocztą elektroniczną lub bezpośrednio w Wydawnictwie (pok. 112; ul. prof. S. Pignonia 6, 35–310 Rzeszów).

Wydawnictwo UNIwersytetu Rzeszowskiego
e-mail: wydaw@ur.edu.pl, <http://wydawnictwo.ur.edu.pl>

Uniwersytet Rzeszowski
al. T. Rejtana 16c, 35-959 Rzeszów
tel.: +48 17 872 10 00 (centrala)
ur.edu.pl